

4

LIMBA ROMÂNĂ ȘI CITIREA

LIMBA ROMÂNĂ ȘI CITIREA

CLASA a **4**-a
Partea 1-a

ISBN 978-966-914-309-9

9 789669 143099 >

2021

SUBSTANTIVUL

Denumesc **ființe, lucruri, fenomene ale naturii, acțiuni, stări sufletești.**

- felul: → **comun** (casă, fată)
→ **propriu** (Cernăuți, Elena)
- genul: → **masculin** (**un** băiat, **doi** băieți)
→ **feminin** (**o** fată, **două** fete)
→ **neutru** (**un** dulap, **două** dulapuri)
- numărul: → **singular** (carte)
→ **plural** (cărți)
- funcția în propoziție: → **subiect**
→ **nume predicativ**
→ **atribut**
→ **complement**

ADJECTIVUL

Arată **însușirea substantivului.**

- se acordă în **gen și număr** cu substantivul determinat (masă mică, scaune mici)
- însușirile se pot referi la:
 - **culoare** (ex: roșu)
 - **formă** (ex: pătrată)
 - **mărime** (ex: mare)
 - **gust** (ex: dulce)
 - **trăsături fizice** (ex: înalt)
 - **trăsături sufletești** (ex: blând)
- funcția în propoziție: → **atribut**
→ **nume predicativ**
→ **complement**

LIMBA ROMÂNĂ ȘI CITIREA

Manual pentru clasa a 4-a a școlilor de învățământ general
cu predarea în limba română

(în 2 părți)

Partea 1-a

***Recomandat de Ministerul Învățământului
și Științei al Ucrainei***

Львів
Видавництво «Світ»
2021

УДК 811.135.1(075.2)
P86

Авторський колектив:
Олена Пілігач, Валентина Гришко,
Віоріка Морков, Андріана Горчаг

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 16.01.2021 № 53)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

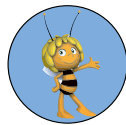
Semne convenționale

— Scrie!

— Lucrează
în perechi!

— Descoperă!

— Temă pentru
acasă!

— Citește!

— Reține!

Румунська мова та читання : підруч. для 4 кл. з навч.
P86 рум. мов. закл. заг. серед. осв. (у 2-х ч.) : ч. 1 / О. Г. Пілігач,
В. В. Гришко, В. Г. Морков, А. Г. Горчаг. – Львів : Світ, 2021.
– 136 с.

ISBN 978-966-914-308-2

ISBN 978-966-914-309-9 (Ч. 1)

УДК 811.135.1(075.2)

ISBN 978-966-914-308-2
ISBN 978-966-914-309-9 (Ч. 1)

© Пілігач О. Г., Гришко В. В., Морков В. Г.,
Горчаг А. Г., 2021
© Музика М. М., Штурма М. С., художнє
оформлення, 2021
© Видавництво «Світ», оформлення, 2021

IMNUL DE STAT AL UCRAINEI

*Versuri de Pavlo Ciubinski
Muzică de Mihail Verbițki*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Refren:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Dragi elevi și eleve

S-a terminat vara și iată că iarăși ați pășit pragul școlii dragi. Revederea cu prietenii, cu banca care v-a dus dorul, zâmbetul primitor al învățătorilor — toate acestea se numesc viața școlară. Sunteți deja elevi în clasa a 4-a. Ați învățat până acum multe lucruri interesante și folositoare, însă cea mai de preț comoară pe care ați primit-o sunt cunoștințele

despre puterea cuvântului. El este elementul care ne deosebește pe noi, oamenii, de cealaltă parte a lumii animale. Prin el ne simțim stăpâni ai acestei planete, totodată punând pe umerii noștri și multe obligații — să păstrăm acest rai al nostru în toată frumusețea lui.

Cunoștințele despre puterea cuvântului le obțineți la lecțiile de Limba română. Ele vă ajută să vă exprimați corect gândurile, precum și să-i înțelegeți corect pe alți oameni din jur.

Poporul român are o limbă care se cântă, ca o doină, dar, în același timp, se și plânge, tot ca o doină. Părinții v-au pus-o la căpătâi ca pază și călăuză pentru toată viața.

Datoria voastră este s-o păstrați, s-o iubiți, s-o studiați pentru a-i înțelege farmecul și s-o transmiteți la generațiile viitoare tot așa frumoasă și nobile precum ați primit-o.

Nu vă rușinați de ea, pentru că omul care-și uită limba păcătuiește dublu: în fața neamului și în fața lui Dumnezeu. Îndeplinind aceste reguli, ea — Limba română, vă va răsplăti din plin.

Spor la muncă și succese în toate încercările!

RECAPITULARE

CUVÂNTUL

1. Ordonăți alfabetic următoarele cuvinte:

copil, copilăros, copilandru, copilărie, copilaș, copilăresc.

2. Să presupunem că ați găsit într-un text următoarele substantive, adjective și verbe și nu știți exact sensul fiecăruia. Ce forme ale acestor cuvinte veți căuta în dicționar?

chibrituri	desenați	intelenții	stingem
aprimdem	cunoaștem	cărmizii	singură
focurile	văzută	observați	lumini
stinse	interesantă		

- Căutați în dicționar sensurile cuvintelor *iminent* și *eminent* și alcătuiți enunțuri cu ele.

Cuvântul este: un grup de sunete care are sens; cea mai mică parte a unei comunicări.

3. Citiți poezia. Ce denumesc cuvintele evidențiate? Scrieți la fiecare cuvânt câte două însușiri.

UN COPIL ȘI PACEA

— Mămico, CE E **PACEA**?
— Este lumina-n noapte,
— E zâmbetul curat,
E **raza** ce-ncălzește
Năsucul înghețat.
— Dar spune-mi CINE-I PACEA?
— Este o **zână** bună,
Ce-aduce bucurie
Și strânge-n jurul mesei
Pe toți ce-i vrem să fie.

— Mămico, CUM E PACEA?
— Este ca **mâna** mamei
Când mângâie fetița,
Este sărutul cald
Când doare rău bubița.

— Dar UNDE-I CASA PĂCII?
— E-n orice **suflet** bun
Și trebuie să-ți spun
C-așa mică cum ești,
Și tu s-o **găzduiești**.

(C.Cosman)

SENSUL CUVINTELOR

Unitatea de bază a vocabularului este **cuvântul** care are formă — totalitatea sunetelor sau literelor din care este alcătuit; unul sau mai multe sensuri.

Sensul unui cuvânt este dat de context, deoarece, izolat, cuvântul poate avea mai multe sensuri, dar într-un context anumit acesta are o singură semnificație.

CLASIFICAREA CUVINTELOR

După numărul de sensuri, cuvintele sunt:
monosemantice — cuvinte care au un singur sens:
natriu, antibiotic, infarct, neuron;
polisemantice — cuvinte cu două sau mai multe sensuri.

masă:

- a) obiect de mobilă: *Mi-am cumpărat o masă ovală.*
- b) mâncare: *Am luat masa în oraș.*
- c) ospaț, petrecere: *De ziua lui a dat o masă mare.*

După legătura dintre sensul lor și noțiunile pe care le denumesc, cuvintele pot avea: **sens propriu** și **sens figurat**.

- Sensul propriu de bază este înțelesul obișnuit al unui cuvânt:
*El și-a rupt un **picior**.* (parte a corpului omenesc)
*Irina a băgat o bomboană în **gură**.* (cavitate bucală)

- Sensul figurat este sensul neobișnuit al unui cuvânt, folosit pentru a forma o imagine artistică:

„Pe-un **picior** de plai,
Pe-o **gură** de rai”.

1. Ce sensuri are cuvântul arde în expresiile de mai jos? Alcătuiți cu ele propoziții.

Arde cuptorul, arde o prăjitură, arde de dor, arde o palmă
cuiva, arde de nerăbdare, arde lumina degeaba.

- Scrieți versurile de mai jos și aratați sensurile cuvintelor evidențiate.

Nici o floare:

Numai pete mari, de soare...

Doar din frunza cafenie

Putrezită-n umbra rară,

lese-un pui de păpădie

Să mai vadă ce-i pe-afară.

Se întinde drept spre cer

Pe codița lui de gumă.

(*Otilia Cazimir*
„A-nflorit o păpădie!”)

ANTONIMELE

Antonimele sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens opus: mare — mic; înalt — scund; bun — rău; sus — jos etc.

Perechea de antonime trebuie să fie compusă din părți de vorbire de același fel:

substantive: bucurie — tristețe;

adjective: bun — rău;

verbe: a da — a lua;

adverbe: sus — jos.

1. Citiți textul și găsiți cuvinte cu sens opus celor evidențiate.

Visam cum sălcii se plecară
Peste al apelor obraz.
Era pe-aproape o **căscioară**
Cu flori tăcute în privaz.

Bunicul **murmura** în barbă.
Îi adormea în brațe-un **țânc**.
Și vântul mirosea a iarbă
Și răsărea o stea'n adânc.

Joc: „Propoziții magice”. Citiți cu atenție propozițiile următoare. Veți observa că, deși am folosit cuvinte cu sens opus în alcătuirea lor, sensul propoziției a rămas același.

Exemplu:

Reușesc **întotdeauna** să ajung **devreme** la școală.

Niciodată nu ajung **târziu** la școală.

Încercați să alcătuiți propoziții magice, folosind următoarele perechi de cuvinte: *aproape-departe*, *adevăr-minciună*, *ușor-greu* și *cuminte-obraznic*.

2. Copiați antonimele. Cu unele dintre ele alcătuiți propoziții.

avantaj – dezavantaj;

bucurie — tristețe;

amic — dușman;

bun — rău;

a da — a lua;

eronat — corect;

bogat — sărac;

răsărit — apus;

afirmat — inafirmat;

sus – jos

SINONIMELE

Sinonimele sunt cuvintele cu formă diferită și înțeles identic sau foarte asemănător:

harnic (adj.) — *activ, muncitor, neobosit, neostenit, silitor, sânguincios, vrednic*.

Sinonimul și cuvântul înlocuit trebuie să fie aceeași parte de vorbire:

substantive: noroc — șansă;

verbe: a reuși — a izbuti;

adjective: prietenesc — amical;

pronume: el — dânsul;

numerale: întâiul — primul;

adverbe: mereu — totdeauna;

prepoziție: către — spre.

1. Găsiți cuvântul de prisos (intrusul) în șirurile de cuvinte. Găsiți perechile de antonime.

- stingher, izolat, singur, întovărășit
- modern, nou, vechi, recent;

- treabă, odihnă, muncă, ocupație;
- rest, sumă, diferență;
- mic, enorm, gigant, uriaș;
- atenție, grijă, neatenție, prudență.

2. Citiți textul și găsiți cuvinte cu sens opus celor evidențiate.

Nu pot să-mi imaginez *viața fără prieteni*. Ei sunt unul dintre cele mai *importante* aspecte ale vieții. Avem nevoie de ei ca să le împărtășim atât *bucuriile*, cât și *supărările* noastre. Este bine să știm lucrul acesta și să învățăm din timp să îi apreciem și să-i ținem *aproape* de noi.

OMONIMELE

Omonimele — cuvinte care au aceeași formă și aceeași pronunțare cu alte cuvinte, dar cu înțeles total diferit.

Exemplu:

Barca plutește pe **lac**.

Am dat cu **lac** pe unghii.

El are o uniformă școlară **nouă**.
Ea a luat nota **nouă** la istorie.
Irina **poartă** cărțile în ghiozdan.
Ei au plantat lângă **poartă** un brad.

ATENȚIE!

Nu confundați cuvintele polisemantice cu omonimele care au și ele aceeași formă și înțelesuri diferite. Deosebirea se face avându-se în vedere următoarele:

- omonimele nu au legătură de sens între ele: **bancă** — din parc; **bancă** — unde se depun banii.
- cuvintele polisemantice au sensuri apropiate, fiind derivate din sensul primar:

masă — *obiect de mobilier;*

masă — *mâncare, ospăț.*

1. Găsiți sensurile pe care le pot avea următoarele cuvinte:

casă, leu, noi, sare, milă

2. Înlocuiți cuvântul „bună” cu altele cu înțeles asemănător:

Bunica era bună. (_____)

Maria era bună la învățătură. (_____)

Astăzi a fost o vreme bună. (_____)

Și-a cumpărat mobilă bună. (_____)

Învață la o școală bună. (_____)

3. Copiați propozițiile. Subliniați omonimele și analizați sensul lor:

Am adidași marca Nike.

Dan marca triunghiul.

Eu am milă de animale.

Mai avem o milă până la bunici.

M-am dus să înot în lac.

Am dat pragul ușii cu lac.

PĂRȚILE DE VORBIRE

NOȚIUNI GENERALE DESPRE PĂRȚILE DE VORBIRE

ATENȚIE!

- Ca să formăm propoziții, luăm cuvinte din limba pe care o vorbim. Pe scurt, zicem că luăm cuvintele din vorbire.

De exemplu, ca să formăm propoziția:

„Dorel se joacă în curtea largă cu prietenii nedespărțiți: cățelul lăptos, pisioul bosumflat și iepurașul fricos” — am luat din vorbire 16 cuvinte.

Cuvintele **Dorel**, **prietenii**, **cățelușul**, **pisioul**, **iepurașul** sunt nume de ființe.

Cuvântul **curtea** este nume de lucru.

Cuvintele **largă**, **nedespărțită**, **lăptos**, **bosumflat**, **fricos** arată însușiri ale ființelor și lucrurilor.

Cuvântul **se joacă** arată ce face Dorel, o acțiune.

În gramatică cuvintele care exprimă acțiuni sunt **verbe**.

- Limba română este o limbă bogată și cuvintele ce o alcătuiesc sunt de mai multe feluri. Cele mai folosite cuvinte din limba noastră au fost adunate într-o carte mare ce are titlul „Dicționarul limbii române”, în care cuvintele sunt așezate după alfabet.

Substantivele, verbele, cuvintele care arată însușiri și alte cuvinte sunt părți de vorbire.

- Fiecare cuvânt îndeplinește un rol, are o funcție în propoziție:

Dorel — substantiv, are rol de subiect, fiindcă despre el se vorbește.

Se joacă — verb, are rol de predicat, fiindcă ne arată ce face subiectul.

Celelalte cuvinte sunt părți secundare de propoziție.

Subiectul, predicatul și părțile secundare sunt părți de propoziție.

Subiectul

despe cine?

despe ce?

Predicatul

ce face
subiectul?

1. Dați exemple de substantive, verbe. Alcătuiți propoziții cu cuvintele respective și găsiți subiectele și predicatele.

2. Găsiți în propozițiile din textul de mai jos subiectele și predicatele și scrieți sub ele prin ce părți de vorbire sunt exprimate,

Iarna

O iarnă întreagă urlă crivățul. Bat viscole nemaipomenite. Livezile pustii gem. Vântul suflă printre crengile goale și amorțite de ger. Zăpada apără grâul de îngheț.

Limba noastră este alcătuită din *cuvinte*. Cuvintele sunt *părți ale limbii vorbite*. În gramatică se numesc **părți de vorbire**.

Când alcătuim propoziții, cuvintele îndeplinesc în propoziție anumite funcții, zicem că au devenit **părți de propoziție**.

PARTEA DE VORBIRE „SUBSTANTIVUL”

1. Numește substantivele. Spuneți ce denumește fiecare.

Recunoaștem substantivele, numărându-le sau alăturându-le adjective.

Exemplu: un copil — doi copii (se poate număra);
aer (curat) — nu se poate număra, dar i se poate alătura o însușire.

2. Citiți cuvintele care urmează. Spuneți ce sunt ele ca părți de vorbire, folosindu-vă de criteriile de recunoaștere amintite mai sus.

frumos — frumusețe

trist — tristețe

merge — mersul

scrie — scrisul

• Constatăm că putem număra cuvintele **frumusețe**, **mersul**, **tristețe**, **scrisul** și, în același timp, le putem alătura câte o însușire: frumusețe naturală, mersul elegant, tristețe adâncă, scrisul caligrafic. Deci, cuvintele frumusețe, mersul și alte cuvinte care denumesc însușiri, acțiuni și stări sufletești sunt substantive.

3. Și cuvintele care denumesc acțiuni sunt substantive. Explicați de ce. Completați lista cu astfel de substantive:

duduitul

cântatul

spălatul

uratul

călcatul

ascultatul

aratul

greblatul

Substantivul este partea de vorbire care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, acțiuni, stări sufletești, însușiri. Răspunde la întrebările **Cine? Ce?**

4. Subliniați substantivele. Spuneți ce denumesc ele.

Dacii și romanii sunt strămoșii noștri. Dacia este renumită pentru frumusețea și bogăția locurilor. Înainte de a pleca la luptă, dacii sorbeau apă din Dunăre. Dunărea era considerată o apă sfântă. Curajul și înțelepciunea lui Decebal erau renumite. În timpul luptelor dintre dacii și romani, dacii și-au arătat vitejia. Curajul dacilor a fost recunoscut chiar și de împăratul Traian.

5. Copiați colonițele. Încercuiți literele corespunzătoare substantivelor:

a. copil	a. înalt	a. frunză	a. jucăm
b. copilărește	b. înălțime	b. frunziș	b. joacă
c. a copilări	c. înălțăm	c. frunzuliță	c. joc
d. copilărie	d. înălțare	d. înfrunzi	d. jucăuș

6. Transformați următoarele cuvinte în substantive.

Exemplu: fragede — frăgezime

(s-a) înșurubat, castaniu, (a) zbura, (a) sfredeli, ușor, (a) pornit, strâns, (s-a) topit.

Folosindu-vă de dicționar, scrieți un substantiv care are același înțeles cu substantivul **sfredel**. Scrieți o propoziție cu substantivul găsit.

7. „Patru substantive într-unul singur”. Din literele cuvântului dat formați noi substantive cu ajutorul definițiilor.

- PERETE: 1. Pasăre de pradă —
2. Perioade mari de timp —
3. Fructe dulci, alungite —
4. Urme care se curăță greu —

Conform modelului formați individual definițiile pentru substantivele noi găsite la următoarele cuvinte: **anotimp, primăvară, ciocănitoare**.

8. Găsiți perechi substantivelor din prima coloniță între substantivele cu sens asemănător, din colonița a doua:

coastă	fărâmiță
perete	stradă
pădure	zid
veste	soartă
uliță	urcuș
minunăție	prieten
destin	dumbravă
amic	oștire
armată	splendoare
bucătică	știre.

9. Găsiți pereche substantivelor din prima coloniță cu un substantiv cu explicația potrivită, din colonița a doua:

mâhnire	a. nume de lucru
câine	b. nume de ființă
scrisoare	c. nume de fenomen al naturii
zăpadă	d. nume de stare sufletească
hârtie	e. nume de acțiune
părinte	
fulgere	
alergare	
veselie	
scriere	

10. Completați tabelul de mai jos, precizând denumirea obiectelor, ființelor și fenomenelor naturii din imaginile date.

Ființe	Obiecte	Fenomene ale naturii

11. Copiați cuvintele. Subliniați substantivele.

Albastru, buburuză, cărăbuș, lăcustă, muscă, țânțar, cio-
rapi, curea, pantaloni, pantofi, patru, rochie, șorț, tricou,
acolo, crivăț, sus, vifor, zăpadă.

12. Joc. Scrieți pe o foaie cât mai multe substantive legate de școa-
lă. Câștigă elevul sau eleva care va scrie în două minute cât mai
multe substantive.

SUBSTANTIVELE COMUNE ȘI PROPRII ORTOGRAFIA SUBSTANTIVULUI

1. Citiți și apoi transcrieți substantivele date. Stabiliți felul acestora
(comune sau proprii).

fetiță, dulap, Nipru, ploaie, bunătate, alergare, Kyiv, Bu-
covina, român, ceață, Prut, august.

Substantivele care denumesc ființe, lucruri, fenomene ale naturii se numesc **substantive comune**.

Exemplu: ființe (**cine?**) — copil, vrabie, câine
lucruri (obiecte), fenomene ale naturii (**ce?**) — școală, pix, ploaie ș.a.

Tot substantive comune sunt și: numele de popoare (german), numele zilelor (luni), numele lunilor (septembrie), numele punctelor cardinale (est, vest).

Substantivele care denumesc numai anumite ființe, lucruri etc., spre a le deosebi de altele, de același fel, se numesc **substantive proprii**. Ele se scriu cu literă inițială mare, indiferent de locul pe care îl au în propoziție.

2. Subliniați substantivele din text și arătați felul lor.

„Ștefan cel Mare îndrăgise plaiurile Moldovei încă din copilărie. Îi plăcea să se joace cu copiii răzeșilor. Toți îi spuneau Ștefăniță sau Ștefănuță și era bucuria lor când venea prin pădurile Trotușului. Acolo prindeau să se joace „de-a tătarii”. (E. Camilar „Stejarul din Borzești”)

3. Scrieți substantive comune care denumesc obiectele școlarului în ilustrația alcătuită.

4. Subliniați substantivele proprii din afișul de mai jos.

Agencia Select

organizează excursii în țară și în străinătate.

În perioada *octombrie* — *noiembrie* sunt reduceri pe următoarele trasee:

Cernăuți–Hotin–Hmelnițk–Vinița–Kyiv

Odesa–Belgorod–Dnestrovsk–Chișinău–Bălți.

Tot în această perioadă sunt reduceri la excursii în Elveția, Austria și Italia.

Informații puteți primi la sediul nostru din strada Șeptițchi, 19.

5. Joc. Lucrați în grupuri de câte 4-6 colegi. Scrieți în două minute cât mai multe denumiri de țări, râuri, oceane, mări. Câștigă echipa care are mai multe substantive proprii corecte.

ȚĂRI	RÂURI, OCEANE, MĂRI

6. Copiați propozițiile de mai jos. Încercuiți substantivele proprii, iar cele comune — subliniați-le cu o linie dreaptă.

Bunica locuiește în satul Hotarele și în fiecare vacanță merg la ea. Îmi place să mă joc în curte cu Rex, câinele din ogradă, dar și cu Lolita, pisica din casă. Fratele meu Gheorghe s-a împrietenit cu Steluța, ieduța care paște mereu în grădină.

7. Scrieți o scurtă compunere despre familia voastră și intitulați-o (scrieți adresa unde locuiți și stabiliți substantivele proprii).

NUMĂRUL SUBSTANTIVULUI

Substantivul are două numere: *numărul singular* (când denumește un singur obiect: ființă, lucru, fenomen al naturii, acțiune, însușire, stare sufletească) și *numărul plural* (când denumește mai multe obiecte).

1. Citiți substantivele următoare. Stabiliți numărul lor. Alcătuiți propoziții cu ajutorul acestor substantive.

2. Găsiți cuvintele de prisos.

crizantemă	vrabie	struguri	tigri
lalea	porumbel	mere	lei
ghiocel	peșcăruș	pere	pantere
gladiolă	sticlete	cireașă	zebre
margarete	rândunele	prune	elefant

3. Treceți următoarele substantive la plural:

Carte, caiet, creion, stilou, grădină, casă, bloc, gard, farfurie, cană, etajeră, linie, tablou, lampă, telefon, cutie.

4. Treceți următoarele substantive la singular:

Munți, câmpii, ape, râuri, dealuri, orașe, sate, păduri, poteci, brazi, lacuri, izvoare, vârfuri, ramuri, animale, fagi, nori, lunci, case.

5. Scrieți după dictare poezia de mai jos. Subliniați substantivele. Arătați felul și numărul lor.

Albinele

Pe imaș, zeci de albinuțe
Zumzăie și, hărnicuțe,
Se zoresc din fapt de zori,
Strângând mierea de pe flori:
Pentru roi și pentru tine —
Mierea dulce de albine.
Tu în viață, nepoțele,
Caută să fii ca ele:
Să muncești din noapte-n noapte
Și să fii... dulce la fapte.

(*Silvia Caba-Ghivireac*)

6. Scoateți din fragmentul de mai jos substantivele la numărul plural și treceți-le la singular.

Mai erau și cărțile acelea, pline de ațe și fire întortocheate. Dacă aveai grijă să colorezi bucățile numerotate după indicațiile din subsol, ajungeai să descoperi figuri, obiecte, scene, chiar povești.

GENUL SUBSTANTIVULUI SUBSTANTIVE ARTICULATE ȘI NEARTICULATE

1. Copiați propozițiile date. Subliniați substantivele.

- Numărați substantivul din prima propoziție:

numărul singular

un băiat

numărul plural

doi băieți

- Dați exemple de alte substantive care se numără la singular cu „un” și la plural cu „doi”. Alcătuiți propoziții cu aceste substantive.

Substantivele care prin numărare primesc la numărul singular cuvântul „un” și la plural cuvântul „doi” sunt de **genul masculin**.

2. Numărați substantivul din a doua propoziție (ex. 1).

numărul singular

o fetiță

numărul plural

două fetițe

Substantivele care prin numărare primesc la numărul singular cuvântul „o” și la plural cuvântul „două” sunt de **genul feminin**.

- Dați exemple de alte substantive care se numără la singular cu „o” și la plural cu „două”. Alcătuiți propoziții cu aceste substantive.

3. Numărați substantivul din a treia propoziție.

numărul singular

un vapor

numărul plural

două vapoare

Substantivele care prin numărare primesc la numărul singular cuvântul „un” și la plural cuvântul „două” sunt de **genul neutru**.

- Dați exemple de alte substantive care se numără la singular cu „un” și la plural cu „două”. Alcătuiți propoziții cu aceste substantive.

4. Scrieți cuvintele **un, doi, o, două** înaintea substantivelor.

numărul singular	numărul plural
...castravete	...castraveți
...invalid	...invalidi
...macara	...macarale
...cizmă	...cizme
...valiză	...valize

5. Deosebiți genul substantivelor după modelul:

un ministru — doi miniștri — genul masculin,
inspector, actor, vilă, ciupercă, lăstar, vecin.

6. Copiați textul. Precizați numărul și genul substantivelor.

Substantiv	Număr	Gen

Cetatea era mută și pustie, ca un mormânt de urieș. Nu se auzea decât murmura valurilor Nistrului, ce izbea regulat stâncoasele ei coaste, sure și goale, și strigătul monoton al ostașilor de strajă, care întru lumina crepuscului se zăreau rezemați pe lungile lor lance.

7. Grupați substantivele într-un tabel asemănător celui dat. Corecți-vă în perechi.

Acordeon, arbore, stejar, vopsea, chipiu, briceag, iepure, câmpie, manual, crengi, grănicer, santinelă, soldat, electrician, ventilator, haină, copaci, lac, Cernăuți, Chișinău.

Comun	Propriu	Denumește		Se numără ca:		
		un obiect	mai multe	un-doi	o-două	un-două

8. Adresați-vă către o persoană necunoscută cu rugămintea să vă spună ce oră este, cum se poate ajunge la autogară, unde e alimentara.

Intrând în relații, oamenii folosesc anumite expresii. La întâlnire: Buna dimineața, bună ziua, bună seara, vă salutăm, salut, noroc, cum merg treburile?

La despărțire: La revedere, cu bine, toate cele bune, pe curând.

Ca rugămintea: vă rog să-mi spuneți, fiți atât de amabil, vă rog să-mi faceți un serviciu.

9. Improvizați un dialog pe tema „La librărie”, utilizând expresiile deja învățate.

SUBSTANTIVE ARTICULATE ȘI NEARTICULATE

- Citiți substantivele din colonițe. Observați cum sunt ortografiate ele.

cuvertură	o cuvertură	cuvertura
frate	un frate	fratele
actor	un actor	actorul
turist	niște turiști	turiștii

În colonița a doua substantivele sunt însoțite de *o*, *un*, *niște*. Acestea sunt **articole nehotărâte**.

Articolele nehotărâte stau înaintea substantivului și se scriu deosebit (*un elev*, *o elevă*, *unii (niște) elevi*, *unele (niște) eleve*).

Substantivele din colonița a treia au primit la sfârșit părțile de cuvinte *-a*, *-le*, *-i*, *-i*.

Acestea sunt **articole hotărâte**. Ele stau la sfârșitul substantivului și se scriu împreună cu acesta (*elevul*, *eleva*, *elevii*, *elevele*).

1. Găsiți substantivele însoțite de articole. Arătați genul și numărul lor.

Am o casă printre ramuri,
Am un sat întreg de neamuri,
Am un codru, o câmpie,
Am un grai ce-mi place mie.

(Gr. Vieru)

- Memorați sinonimele cuvântului **grai** — cuvânt, vorbă, limbă

2. Scrieți substantivele mai întâi la numărul singular, apoi — la plural. Puneți înaintea lor articolul nehotărât respectiv:

elefant, *călător*, *elev*, *bunel*, *plop*, *lăutar*, *copil*.

Model: Numărul singular — un elefant;

Numărul plural — unii (niște) elefanți.

De ce gen sunt substantivele pe care le-ați articulat cu articolul nehotărât? Care articol însoțește substantivele la numărul singular? Dar la numărul plural?

Substantivele masculine primesc la numărul singular articolul nehotărât *un*, iar la numărul plural — *unii* sau *niște*.

3. Scrieți următoarele substantive la singular și plural cu articole nehotărâte. Marcați desinența substantivelor la plural.

Model: un muncitor — unii muncitori

Școlar, tată, copil, munte, fiu

4. Dictare de cuvinte.

S-a întâlnit, s-a aranjat, diploma sa, căciula sa, s-a tratat, s-a vindecat, prietena sa, locuința sa, s-a apropiat, vioara sa, s-a aprins, bicicleta sa, trotineta sa, s-a aliniat, s-a angajat.

Memorați sinonimele cuvântului **a se vindeca**. Alcătuiți două propoziții cu unele dintre ele.

A se vindeca, *a se însănătoși, a se îndrepta, a se le-cui, a se întrema.*

Care sunt antonimele cuvintelor **s-a apropiat, prieten**?

Ce fel de instrument este vioara? Numiți și alte instrumente muzicale cu coarde.

5. Citiți. Observați ce articole nehotărâte însoțesc substantivele feminine.

Eu am cumpărat o carte nouă. Unele cărți le-am citit de câteva ori. Acestea sunt niște cărți interesante.

Substantivele feminine primesc la numărul singular articolul nehotărât *o*, iar la numărul plural — *unele* sau *niște*.

6. Copiați propozițiile. Puneți în locul punctelor articolele nehotărâte potrivite. Arătați genul și numărul lor.

... eleve au hotărât s-o ajute pe ... bunică. Ele au plecat la farmacie și i-au cumpărat ... pastile. Apoi au fost la

alimentară și au cumpărat ... pâine. ... faptă bună îl înfrumusețează pe om.

7. Găsiți în versuri substantivele masculine și feminine însoțite de articole nehotărâte. Copiați-le în caiete

CÂNTEC DE ADORMIT MIȚURA

Doamne, fă-i bordei în soare,
Într-un colț de țară veche,
Nu mai nalt decât o floare
Și îngust cât o ureche.

Și-n pridvor, un ochi de apă
Cu o luntre cât chibritul,
Ca-n crâmpeiul lui să-ncapă
Cerul tău și nesfârșitul.

Dă-i un fluture blajin
Și o broască de smarald.
Și-n pădurea de pelin
Fă să-i stea bordeiul cald.

(T. Arghezi)

8. Citiți substantivele și adăugați articole nehotărâte la ambele numere. Indicați genul și spuneți ce articole ați adăugat pentru numărul singular și pentru numărul plural.

Atelier, avion, vapor, tren, teatru, cinematograf, teren, geam, internat.

Model: un atelier — unele (niște) ateliere.

Care articol nehotărât însoțește substantivele neutre la numărul singular?
Dar la numărul plural?

Substantivele neutre primesc la numărul singular articolul nehotărât masculin *un*, iar la numărul plural – articolul nehotărât feminin *unele* sau *niște*.

9. Numiți obiectele desenate. Adăugați la cuvintele găsite articole nehotărâte la ambele numere.

Substantivele masculine primesc la numărul singular articole hotărâte (-l) sau (-le), iar la numărul plural (-i).

10. Copiați substantivele. Subliniați articolele hotărâte.

Omul, băiatul, puiul, dintele, stejarii, copiii, directorul, teii, fiii, spectatorul, câinele.

Substantivele feminine primesc la numărul singular articolul hotărât (-a), iar la numărul plural — (-le).

11. Scrieți substantivele feminine cu articolul hotărât la singular și plural.

Șară, linie, oglindă, mască, stradă, mamă, școală, păpușă, carte, tablă.

12. Citiți propozițiile. Copiați substantivele feminine cu articol hotărât. Subliniați vocalele.

1. Trece lebăda pe ape între trestii să se culce.
2. Peste vârfuri trece luna, codru-și bate frunza lin.

3. Înălțimile albastre pleacă zarea lor pe dealuri.
4. La steaua care-a răsărit e-o cale-atât de lungă.

(M. Eminescu)

Substantivele neutre primesc la numărul singular articolul hotărât masculin (-l), iar la numărul plural — articol hotărât feminin (-le).

13. Scrieți la substantivele neutre de mai jos articolul nehotărât, apoi cel hotărât la numerele singular și plural. Subliniați articolele.

Avion, tractor, pian, album, televizor, calculator.

Model: un avion-unele avioane; avionul, avioanele.

14. Examinați tabelul. Transcrieți-l în caiete.

Articol	nehotărât		hotărât	
	singular	plural	singular	plural
substantive masculine	un	unii (niște)	-l,	-le -i
substantive feminine	o	unele (niște)	-a	plural -le
substantive neutre	un	unele (niște)	-l,	-le

CAZURILE SUBSTANTIVULUI

1. Copiați îmbinările, completându-le cu substantivul *școală*.

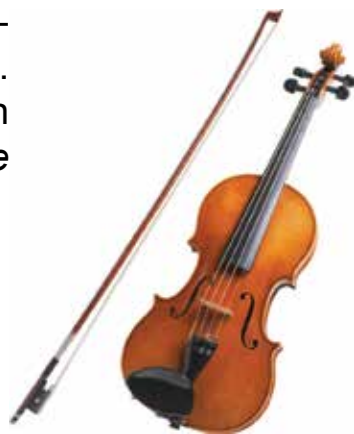
S-a construit (ce?)... , vestibulul (al cui?)... , i s-a dat (cui?)... , ne-a povestit (despre ce?)

2. Citiți. Copiați substantivele evidențiate în dreptul întrebărilor de mai jos.

Vioara este un instrument muzical. Melodia *viorii* ne farmecă auzul. Eu consacru *viorii* o bună parte din timpul meu liber. Sunt încântat *de vioara* lui Serghei Lunchevici.

Ce? ...
a cui? ...
cui? ...
de ce? ...

3. Citiți textul. La ce întrebări răspund substantivele evidențiate? Cum se schimbă forma lor? Cu care cuvinte sunt legate ele?

Copiii desenează frumos. În lucrările copiilor este mult soare. Tabloul pictoriței Valentina Rusu-Ciobanu „Copiii și sportul” este dedicat copiilor. În țara noastră pentru copiii talentați sunt deschise școli de muzică, școli de pictură, școli de coreografie și alte instituții speciale.

4. Ce deosebire este între cele scrise în prima și a doua coloniță?

- a) Școală, noastră, este, luminoasă.
b) Teren, școală, este, bine, amenajat.
c) Noi, învățăm, la, etaj, întâi.

- a) Școala noastră este luminoasă.
b) Terenul școlii este bine amenajat.
c) Noi învățăm la etajul întâi.

- De ce am putut face legătura dintre substantivele evidențiate și alte cuvinte în propoziție din colonița a doua?

Forma pe care o ia un substantiv pentru a intra în legătură cu alte cuvinte poartă numele de caz.
În limba română sunt cinci cazuri:

Nominativul (N.) – răspunde la întrebările **cine? ce?**

Genitivul (G.) – răspunde la întrebările **al, a, ai, ale cui?**

Dativul (D.) – răspunde la întrebarea **cui?**

Acuzativul (A.) – răspunde la întrebarea **pe cine? pe ce?, cu cine?, cu ce?, la cine?, la ce?, despre cine?, despre ce?** ș. a.

Vocativul (V.) – cazul adresării directe.

5. Copiați denumirile complete și abreviate ale cazurilor și întrebările la care răspund.

- Citiți propozițiile. La ce caz sunt substantivele evidențiate?

Greierul a cerut ajutor de la furnică.

Fluierul **greierului** a cântat toată vara.

Furnica nu i-a dat **greierului** nici un bob.

Pe greierul cântăreț l-a prins iarna nepregătit.

— **Greierașule**, cine nu muncește, nu mănâncă!

6. Observați cum se pune întrebarea pentru a găsi cuvintele la genitiv.

Fiica (a cui?) mamei

fiicele (ale cui?) mamei

feciorul (al cui?) mamei

feciorii (ai cui?) mamei

Cuvintele *a, al, ai, ale* se acordă în gen și număr cu cuvântul determinat.

7. Puneți întrebările necesare.

Caiet ... elevului

ferestre ... clasei

caiete ... elevului

prieten ... fratelui

ferestra ... clasei

prieteni ... fratelui

Model: caiet (al cui?) al elevului.

DECLINAREA SUBSTANTIVELOR DE DIFERITE GENURI

Schimbarea cuvintelor după cazuri se numește declinare.

1. Observați cum se declină substantivele masculine cu articol nehotărât.

Numărul singular

N. cine?
un copil
G.(al, a, ai, ale) cui?
(al, a, ai, ale) unui copil
D. cui? unui copil
A.(pe) cine? .
(pe) un copil
V. copile

Numărul plural

N. cine?
unii (niște) copii
G.(al, a, ai, ale) cui?
(al, a, ai, ale) unor copii
D. cui? unor copii
A. (pe) cine? .
(pe) unii (niște) copii
V. copiilor

- Ce s-a schimbat în timpul declinării substantivului masculin cu articolul nehotărât?
- Declinați cu articolul nehotărât substantivul *bunel*.

2. Observați cum se declină substantivele feminine cu articol nehotărât.

Numărul singular

N. cine? o albină
G. (al, a, ai, ale) cui?
(al, a, ai, ale) unei albine
D. cui? unei albine
A. (pe) cine? (pe)
o albină
V. albino

Numărul plural

N. cine? unele (niște) albine
G.(al, a, ai, ale) cui?
(al, a, ai, ale) unor albine
D. cui? unor albine
A. (pe) cine?
(pe) unele (niște) albine
V. albinelor

- Ce s-a schimbat în timpul declinării substantivului feminin cu articolul nehotărât?
- Declinați cu articolul nehotărât substantivul *școală*.

3. Observați cum se declină substantivele neutre cu articol nehotărât.

Numărul singular

N. cine?

un manual

G. (al, a, ai, ale) cui?

(al, a, ai, ale) unui manual

D. cui? unui manual

A. (pe) cine?

(pe) un manual

V. manualule

Numărul plural

N. cine?

unele (niște) manuale

G. (al, a, ai, ale) cui?

(al, a, ai, ale) unor manuale

D. cui? unor manuale

A. (pe) cine?

(pe) unele (niște) manuale

V. manualelor

- Ce s-a schimbat în timpul declinării substantivului neutru cu articolul nehotărât?
- Declinați cu articolul nehotărât substantivul *caiet*.

4. Alcătuiți propoziții, folosind cuvintele: *elevă, frate, copac, cadou* cu articole nehotărâte. Marcați articolul nehotărât, indicați genul, numărul și cazul.

Dați exemple de cuvinte legate de tema „Poșta”.

Repere: plic, timbre, scrisoare obișnuită, scrisoare recomandată, adresă, carte poștală, telegramă, mandat poștal, colet, expeditor, destinatar, poștaș, oficiu de telecomunicații.

5. Alcătuiți un dialog „La oficiul de telecomunicații”. Folosiți expresiile: cer scuze, vă deranjează, vă rog să-mi spuneți, mulțumesc frumos.

6. Alcătuiți dicționarul tematic „Mijloace de transport”.

7. Alcătuiți propoziții cu cuvintele *țară, drapel, erou, pace* cu articole nehotărâte. Marcați articolele nehotărâte, indicați genul, numărul și cazul.

8. Jocul substantivelor: „Cine va scrie mai multe denumiri?” de:

- a) *animale domestice*: vacă, ...
- b) *animale sălbatice*: urs, ...
- c) *fenomene ale naturii*: ploaie, ...
- d) *rechizite școlare*: penar, ...
- e) *legume*: ceapă, ...
- f) *unelte de muncă*: ciocan, ...

9. Introduceți substantivele omise. Marcați genul și cazul acestor substantive.

1. Din stejar ... răsare.
2. Cămașa ... arată ce mamă are.
3. ... nu sare departe de pomul tăiat.
4. Nimeni nu moare de ...
5. Să nu vinzi ... flori.

Repere: lucru, copilului, așchia, florăresei, stejar.

10. Dictare ortografică.

L-a elogiat, la dormitor, la medic, l-a lăudat, l-a corectat, la cald, la librărie, l-a zărit, la autogară, la farmacie, l-a certat.

A elogia — a lăuda, a proslăvi, a cinsti

11. Expuneți în scris conținutul textului

Piatra pițigoii

A fost demult o toamnă dulce și lungă. Păsările călătoare ajunseră cu bine în țările calde. Unele dintre ele începuseră să îmbătrânească. Acestea se gândeau că n-o să mai aibă putere să se întoarcă. Atunci au ținut sfat. Au hotărât să zidească un palat. Odată, pe când zbura pe la fereastra unei împărătese, un pițigoi văzu la inelul acesteia o piatră frumoasă. Aceasta era fermecată. Pițigoiul a luat piatra pe furiș și a zburat cu ea la palatul păsărilor. Pe loc, toate păsările au întinerit.

De atunci, palatul a rămas gol, pentru că păsările nu mai îmbătrânesc și se întorc în fiecare primăvară.

(T. Arghezi)

DECLINAREA CU ARTICOL HOTĂRÂT A SUBSTANTIVELOR DE GENUL MASCULIN, FEMININ ȘI A SUBSTANTIVELOR NEUTRE

1. Spuneți ce se numește declinare. Declinați cu articolul nehotărât la numărul singular și plural substantivele: *plai, ucrainean, mamă*.

2. Observați cum se declină substantivele cu articol hotărât.

Genul masculin

Numărul singular

N. cine? muncitorul

G. (al, a, ai, ale) cui?
muncitorului

D. cui? muncitorului

A. (pe) cine? (pe) muncitorul

V. muncitorule

Numărul plural

N. cine? muncitorii

G. (al, a, ai, ale) cui?
muncitorilor

D. cui? muncitorilor

A. (pe) cine? (pe) muncitorii

V. muncitorilor

Genul feminin

Numărul singular

N. cine? albina

G. (al, a, ai, ale) cui? albinei

D. cui? albinei

A. (pe) cine? (pe) albina

V. albino

Numărul plural

N. cine? albinele

G. (al, a, ai, ale) cui? albinelor

D. cui? albinelor

A. (pe) cine? (pe) albinele

V. albinelor

Substantive neutre

Numărul singular

N. ce? caietul

G. (al, a, ai, ale) cui?

caietului

D. cui? caietului

A. (pe) cine? (pe) caietul

V. caietule

Numărul plural

N. ce? caietele

G. (al, a, ai, ale) cui?

caietelor

D. cui? caietelor

A. (pe) ce? (pe) caietele

V. caietelor

3. Formați îmbinări de cuvinte cu substantivele *stilou*, *troleibuz*, *muzeu*, *monument* ca să aibă articolul hotărât.

Model: stiloul elevului.

4. Copiați îmbinările de cuvinte, răspunzând la întrebările dintre paranteze.

A arbitra (ce?) meci de fotbal, a da (cui?) prieteni, a ridica (ce?) mâna, înmânarea (a cui?) premii, a viziona (ce?) emisiune televizată, portrete (ale cui?) actori.

5. Deschideți parantezele, folosind substantivele la numărul și cazul cerut.

1. (Adevăr) e frumos ca primăvara. 2. (Dreptate) nu moare niciodată. 3. (Cinste) nu se cumpără, (cinste) nu se vinde. (Dreptate), (cinste) și (cuget) curat sunt cele mai bune calități ale (om). (*Proverbe*)

- Pe ce temă sunt aceste proverbe și zicători?

6. Declinați cu articolul hotărât la numărul singular și plural substantivele: *copac, scuar, bibliotecă*.

7. Analizați sintactic propoziția: Elevii întrețineau o conversație animată.

- Memorați sinonimele cuvântului conversație.

Conversație — discuție, sfat, vorbă, dialog.

8. Dați răspuns la întrebările de mai jos.

1. Ce este textul? 2. Care sunt părțile unui text? 3. Ce feluri de texte cunoașteți? 4. Ce este narațiunea? 5. Ce este descrierea? 6. Ce este raționamentul?

9. Faceți descrierea obișnuită a penarului. Folosiți-vă de planul:

1. Ce fel de obiect este?
 2. Menirea lui, cine vi l-a cumpărat?
 3. Materialul din care-i făcut.
 4. Forma, mărimea, culoarea obiectului.
- Descrieți oral și alte obiecte din mediul înconjurător.

CAZUL NOMINATIV

1. Găsiți subiectele propozițiilor.

Mănăstirea Putna

La poale de munte,
Se înalță, frumoasă, o mănăstire.
A Domnului casă,
Ea Putna se numește,
Acolo bătrânul Ștefan
Oasele trudite și le odihnește.

Dar cine o păzește
Pe această sfântă lucrare,

Făcută de Ștefan Cel Mare?
Brazii bărbați, mândri soldați,
Munții frați, păsări zburătoare,
Cerbi și căprioare,
De Dumnezeu, că este puternic și mare!

(V. Potlog)

- La ce caz sunt substantivele în funcție de subiect?
- Copiați propozițiile. Subliniați părțile principale de propoziție.

Tăticul meu lucrează șofer. Mămica muncește la o firmă. Bunicul meu a luptat pentru pace. Eu iubesc țara mea.

- Prin care cuvinte sunt exprimate predicarele? Ce părți de vorbire sunt ele? La ce întrebări răspund substantivele din componența predicatului?

2. Ce arată substantivele evidențiate din colonițe? La ce întrebări răspund? Ce părți de propoziție sunt?

Elevii învață sânguincios.

Viorica este elevă.

Dirijorul conduce corul.

George Enescu a fost un dirijor vestit.

Medicul tratează bolnavii.

Bunica mea a fost medic.

Pentru informație. Substantivele evidențiate în prima coloniță arată obiectul care face acțiunea. Cele evidențiate în colonița a doua arată ce este obiectul.

Substantivul la **cazul nominativ** este, de obicei, subiect sau parte componentă a predicatului. El răspunde la întrebările **cine? ce?**

CAZUL GENITIV

1. Citiți versurile. La ce caz sunt substantivele evidențiate? La ce întrebări răspund? Pe care cuvinte le determină?

Fețișoara lui,
Spuma laptelui;
Mustecioara lui,
Spicul grâului;

Perișorul lui,
Pana corbului;
Ochișorii lui,
Mura câmpului!
(„Miorița”)

Model: spuma (a cui?) laptelui

2. Găsiți substantivele la cazul genitiv.

1. Lună, tu, stăpâna mării, pe a lumii boltă luneci. (*M. Eminescu*) 2. Din păduri venea mirozna dulce a teilor înfloriți și a căpșunelor coapte. (*I. C. Ciobanu*) 3. Din primăvară până în toamnă, apele Prutului se leagănă ușor în bătaia vântului.

Substantivul la cazul genitiv răspunde la întrebările **al cui? a cui? ai cui? ale cui?** El arată cui aparține obiectul. În propoziție este parte secundară.

3. Puneți substantivele din paranteză la forma potrivită:

Mâinile (mama) sunt cele mai grijulii.
Agenda (coleg) este îngrijită.
Parfumul (liliac) te îmbie în grădină.
Fata (babă) era slută, leneșă, țâfnoasă și rea la inimă.
Lunile (toamnă) sunt septembrie, octombrie și noiembrie.

4. Scrieți după dictare.

CIPRIAN PORUMBESCU

De mic copil iubea nespus cântecele. Când Ciprian avea numai șase ani, tatăl său i-a cumpărat o vioară și i-a dat în seama unor profesori de muzică.

Odată cu tainele slovelor, Ciprian a învățat și meșteșugul viorii. N-a trecut mult timp și el se putea lua la întrecere cu cei mai renumiți lăutari, chiar cu privityhetorii.

(După I. Porumbescu)

CAZUL DATIV

1. Citiți exemplele. Ce parte de vorbire determină substantivele evidențiate? La ce întrebări răspund?

a) Să-mi dai voie să mă-nchin
Măcar câtuși de puțin...
— Cui?

**Brazdei, ogorului,
soarelui, izvorului.**

(F. Mironov)

b) Eu am două mâini
Și pe amândouă
Le dărui câmpiei,
Uzinelor, codrilor,
plaiului meu.

(E. Mejelaitis)

Substantivul la **cazul dativ** răspunde la întrebarea **cui?** și determină un verb. În propoziție este parte secundară.

2. Transcrieți versurile. Subliniați substantivele la cazul dativ.

a) În al umbrei întuneric
Că o cântă trăgănat

b) Te asemăn unui prinț.
Codrului de legănat.

(M. Eminescu)

3. Comparați. Observați la ce caz sunt substantivele *colegului, eroului, profesorului* din cele două colonite și ce formă au.

Manualul (al cui?) colegului Spun (cui?) colegului
Decorațiile (ale cui?) eroului Scriu (cui?) eroului
Masa (a cui?) profesorului Comunic (cui?) profesorului

- Ce parte de vorbire determină substantivul la cazul genitiv? Dar la cazul dativ? Cum deosebim substantivul în genitiv de substantivul în dativ?

Pentru informație. Substantivul la cazul genitiv determină un substantiv, substantivul în dativ determină un verb. Cazul genitiv îl deosebim de dativ prin întrebări: Genitiv - **al, a, ai, ale cui?** Dativ - **cui?**

4. Copiați versurile. Subliniați substantivele la cazul dativ.

Semne de noroc și spor
Soarele la piept le-anină
Fraților de pe ogor,
Fraților de la uzine.

(V. Roșca)

5. Copiați versurile. În locul punctelor puneți terminațiile necesare. Analizați cinci substantive, indicând genul, numărul și cazul lor.

Jelui-m-aș brazii ...	De dorul părinți ...
De dorința frați ...;	Jelui-m-aș și n-am cui,
Jelui-m-aș flori ...	Jelui-m-aș câmpu ...
De dorul surori ...	Câmpu-i mare, iarbă n-are.
Jelui-m-aș munți ...	(Folclor)

CAZUL ACUZATIV

1. Citiți propozițiile.

- a) *Păsările* sunt prietenii pomilor. Noi ocrotim *păsările*.
b) *Tractorul* ară câmpul. Unchiul Mihai conduce *tractorul*.
c) *Albinele* adună miere. Apicultorii îngrijesc de *albine*.

- Ce părți de propoziție sunt substantivele evidențiate în primele propoziții din perechi? Dar cele din propozițiile secunde?
- La ce caz sunt substantivele *păsările*, *tractorul*, *albinele* din primele propoziții? Dar cele din propozițiile secunde? Cum determinați cazul?

Pentru informație. a) la cazul nominativ — sunt subiecte; b) la cazul acuzativ — sunt părți secundare; c) găsim predicatul; găsim subiectul — cazul nominativ, punem întrebări la predicat (la cuvântul determinat).

2. Citiți propozițiile. Spuneți ce întrebare veți pune ca să aflați cazul.

Repar cartea. Merg pe stradă. Cobor pe scară. Merg cu autobuzul. Cumpăr pâine. Vorbesc cu fratele. Duc ghiozdanul.

3. Copiați textul. Subliniați substantivele la acuzativ. Analizați părțile omogene din ultima propoziție. Pe care cuvânt îl determină? La ce întrebare răspund? Ce semn de punctuație s-a folosit?

Într-o zi frumoasă, pacea întâlnește războiul și zise: „De ce te numești război?” Războiul nu știa ce să răspundă și a întrebat: „De ce te numești pace?”

Pacea, foarte sigură de ce voia să zică, i-a răspuns: „Eu mă numesc pace pentru că exprim fericire pentru copii, bucurie pentru toată lumea, educație și generozitate pentru toată umanitatea, respect și iubire nu numai

pentru oameni, dar și pentru natură, animale, dar mai ales egalitate și dreptate pentru toți, iată de ce mă numesc pace ... pentru că lumea mă iubește”.

Substantivele la **cazul acuzativ** determină un verb și răspund la întrebările **pe cine? ce? cu cine? cu ce? la cine? la ce? despre cine? despre ce? unde? când?** ș. a

- Atestați substantivele la cazul acuzativ.

“Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel,
Unde cură-n vale un râu mititel,
Plânge și suspină tânăra domniță,
Dulce și suavă ca o garofiță,
Căci în bătălie, soțul ei dorit
A plecat cu oastea și n-a mai venit...”

CAZUL VOCATIV

1. Scrieți exemplele și subliniați substantivele la vocativ.

a) „— Ce spui tu, străine? Ștefan e departe,
Brațul său prin taberi mii de morți împarte!”

(D. Bolintineanu)

b) Iarăși e concert, copii,
Merg și eu, și tu să vii,
Mergem împreună. (G. Coșbuc)

c) — Mătușă Rachită, șopti Lizuca cu sfială, ne dai voie
să intrăm în casă la mata?

(M. Sadoveanu)

d) Codrule cu râuri line,
Vreme trece, vreme vine...

(M. Eminescu)

Substantivele la vocativ au forme specifice: la singular -e, -ule (cele masculine) și -o (cele feminine), iar la plural – -lor.

De exemplu: Rămâi sănătos, vecine. (A. Donici) Te-ai întors, băiatule, cam târziu. Fetițo, intră în clasă! Ați lucrat bine, elevi !

Multe substantive au vocativul identic cu nominativul.

De exemplu: — Scrie-ne, tată, când ai să vii? (M. Beniuc)

FUNCȚIA SINTACTICĂ A SUBSTANTIVULUI ÎN PROPOZIȚIE

1. Transcrieți exemplele; subliniați substantivele:

- Decebal a fost un rege viteaz.
- Ostașii lui Decebal îl urmau cu credință.
- Tata este medic.

În propoziție, substantivul poate fi *subiect* (Decebal), nume *predicativ* (este „medic”) și alte părți secundare de propoziție.

2. Precizați funcția în propoziție a următoarelor substantive:

- Bradul crește în pădurile de munte.
- Tatăl lui Mihai este pădurar.
- Eu sunt român.
- Cătălina face parte din cercul de desen.
- Dorin este student.

3. Dați exemple de propoziții în care cuvântul „caiet” să fie, pe rând, subiect, o parte secundară de propoziție, nume predicativ.

4. Alcătuiți cinci propoziții simple, cu subiecte exprimate prin substantive.

5. Alcătuiți cinci propoziții dezvoltate, în care subiectele să fie exprimate prin substantive proprii.

6. Scrieți o minicompunere cu titlul „Țara mea”. Subliniați substantivele.

SUBSTANTIVUL (Recapitulare)

Așa se analizează un substantiv:

- 1) Substantiv simplu/compus
- 2) Ce fel de substantiv este: comun/propriu/articulat/nearticulat
- 3) Numărul singular/plural
- 4) Genul feminin/masculin/neutru
- 5) Cazul nominativ/acuzativ/dativ/genitiv/vocativ

1. Întrebări și teme.

- Ce denumește substantivul?
- La ce întrebări răspunde?
- Câte numere are substantivul?
- Ce denumesc substantivele la singular?
- Ce denumesc substantivele la plural?
- Câte genuri au substantivele?
- Care substantive se numesc neutre?
- Ce denumesc substantivele proprii?
- Cum se scriu substantivele proprii?
- Numiți cazurile substantivelor și întrebările la care răspund.
- Ce este declinarea?

2. Schimbați după cazuri la numărul singular și plural un substantiv cu articol nehotărât/ un substantiv cu articol hotărât.

3. Ce părți de propoziție poate fi un substantiv la cazul nominativ? Dar la cazurile genitiv, dativ și acuzativ?

4. Copiați textul. Marcați substantivele. Analizați-le.

Pacea-i cel mai scump cuvânt,
Dintre toate pe pământ,
Fără pace nu-i nimica,
Fără ea ne crește frica.

Fără pace nu e soare,
Nu e muncă pe ogoare,
Nu adie nici o boare,
Nu e muncă pe ogoare.

Fără pace nu e școală,
Fără pace e doar boală,

Nu e zbor de ciocârlii,
Nu e râset de copii.

Fără pace nu e mama,
Iar în suflet suntem goi,
Fără pace nu e tata,
Fără pace ... e război.

6. Răspundeți în scris la întrebări, folosind cuvintele dintre paranteze. Determinați genul, numărul și cazul substantivelor introduse.

Ale cui raze ne încălzesc? (soarele)
Cui a dat cartea? (fratele)
Ce este deschisă? (ușa)
Ce a primit Costel? (mențiune)
Cu ce preferă să se plimbe Sorin? (bicicleta)
Ale cui sunt creioanele? (sora)

7. Introduceți cuvântul **coleg** la cazul și numărul cerut.

1. ... mi-a dat o carte.
2. Am ascultat cu atenție istoria ...
3. I-am întors cartea
4. Azi l-am întâlnit ... meu la patinoar.

8. Copiați propozițiile. Puneți substantivele dintre paranteze la forma cerută.

1. Și (mugur) pe creangă se văd îmbobocind. (*V. Alexandri*)
2. Codru frunza cât și-o ține, toți (voinic) o duc bine. (*Folclor*)
3. Fata (moșneag) era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă. (*Ion Creangă*)
4. Coastele (munți) sunt acoperite cu păduri de stejar.

9. Alegeți substantive din textul lecției de citire și spuneți la ce gen sunt.

10. Scrieți în colonițe substantivele următoare, grupându-le pe genuri:

patrie, drapel, imn, țară, uzină, capitală, meleag, oraș, sat, prag, părinte, stejar, ucrainean, grănicer, elev, carte, știință, pâine.

Genul masculin
(un-doi)

genul feminin
(o - două)

genul neutru
(un - două)

Test

Substantivul

- Substantivul este partea de...
a) vorbire b) propoziție
- Substantivul are:
a) 2 numere b) 3 numere
- Substantivele proprii se scriu cu literă...
a) mică b) mare
- Numiți genurile substantivului: _____.
- Treceți următoarele substantive de la numărul singular la numărul plural
Frunză — Drum —
Noapte — Munte —
- Formați substantive de genul feminin de la substantivele de genul masculin.
Prieten — Nepot —
Învățător — Verișor —
- Puneți substantivele din paranteze la forma cerută de întrebări.
Am să-l chem și (pe cine?) (prieten) meu de la oraș în ospeție.
Pe ramura de sus (cine?) (veveriță) caută alune coapte.
- Alcătuți propoziții cu următoarele substantive: Kyiv, troleibuz, școală.

Test II

1. Substantivul este partea de vorbire care denumește

_____.

2. Substantivele la numărul singular denumesc _____
obiect, iar cele la numărul plural _____ obiecte.

3. Substantivele sunt de _____ feluri: _____

_____.

4. Scrieți câte 3 substantive proprii:

Nume de persoane

Nume de țări

Nume de animale

Nume de localități

5. Începeți comunicările cu substantive proprii.

_____ pleacă la școală

_____ citește povești.

6. Începeți comunicările cu substantive comune.

_____ pleacă la școală.

_____ citește povești.

7. Subliniați cu o linie substantivele comune și cu două linii substantivele proprii din textul:

Copiii s-au urcat în tren. Dan ducea un geamantan cât el de mare. Elena și Emilia se ajutau. Valizele lor au umplut vagonul.

— Ce multe bagaje! a exclamat Vasilica.

— Până la Odesa nu e mult! a liniștit-o Dan.

Trenul porni din gară. Orașul Cernăuți se învăluia în ceață. Pe înălțimi pluteau nori albaștri.

8. Numiți genurile substantivului _____

_____.

9. Schimbarea substantivului după cazuri se numește

_____.

10. Numiți cazurile substantivului _____

_____.

11. Declinați un substantiv la alegere.

ADJECTIVUL SCHIMBAREA ADJECTIVULUI DUPĂ NUMĂR, GEN ȘI CAZ

Partea de vorbire care arată o însușire a unei ființe, a unui lucru sau fenomen al naturii se numește **adjectiv**. El răspunde la una dintre întrebările: *care? ce fel de?*

1. Citiți textele. Observați la care punct povestirea este mai expresivă.

a) O luntre veghea pe undele lacului: și în aerul serii tremurau din palat cântece.

b) O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului: și în aerul cel curat al serii tremurau din palat cântece mândre și senine.

(M. Eminescu)

- De ce varianta a doua este mai expresivă? Citiți adjectivele care au făcut povestirea mai completă, mai expresivă.

Ce este adjectivul? Ce părți de vorbire determină adjectivul?

Adjectivul poate arăta însușiri **fizice și morale**.

Însușiri fizice: forma (rotund), mărimea (înalt), culoarea (albastru), gustul (dulce), mirosul (aromat).

Însușiri morale: blând, priceput, curajos, harnic.

2. Copiați adjectivele de mai jos în patru coloane: adjective care arată *gustul, culoarea, forma, mărimea*.

Mic, rotund, dulce, porumbac, acru, lung, ascuțit, castaniu, scurt, strâmb, sărat.

- Alcătuiți propoziții cu părți omogene, folosind aceste grupuri de adjective. Indicați numărul și genul lor.

3. Copiați în caiete adjectivele împreună cu substantivele pe care le lămuresc.

Toți avem zilnic pe masă,
Pâinea proaspătă, gustoasă.
Mama-mi dă bani potriviți
Și eu cumpăr toate cele:
Chifle, cornuri sau franzele,
Pufarin sau biscuiți.
Am privit pe îndelete
Cum vin pâinile-n navete
Pentru azi și pentru mâine
În mașini cu-nscrisul: pâine.
Dar e prima oară că
Văd și cum se fabrică.
Boabele de grâu, puzderii,
Strânse-n câmp în toiul verii
Moara le-a făcut făină,
Albă, dulce, moale, fină!

4. Formați cu ajutorul sufixelor adjective noi de la cele date. Marcați structura cuvântului.

Verde — dulce —
roșu — negru —
albastru — galben —
harnic — rumen —

Model: verde — verzișor.

5. Potrivii câte trei adjective pentru fiecare substantiv:

copii —
regină —
oraș —
seară —

LOCUL ADJECTIVELOR FAȚĂ DE SUBSTANTIV

1. Citiți versurile. Observați unde se află adjectivul determinat. Schimbați locul substantivului față de adjectiv.

Dacă vrei să-ți fie bine,
De muncă să n-ai rușine.
Cine prin muncă asudă,
Nu va avea viața crudă.
Prin muncă are de toate,
Viață lungă, sănătate.

2. Dictare de cuvinte.

Munte înalt, prieten adevărat, prietenă bună, iepure sprinten, om înțelept, elev harnic, ceai dulce.

De obicei, adjectivul se află după substantivul determinat, dar poate sta și înainte.

De exemplu: stejar măreț, mărețul stejar.

3. Schimbați locul substantivului față de adjectiv.

Frumoasă mi-e țara străveche,
Întinsă pe munți și pe văi,
Cu fete cu flori la ureche,
Cu mândri și ageri flăcăi!
Frumoasă mi-e țara cea nouă,
Când râde cu râs tineresc,
Cum râde grădina când plouă
Și florile când înfloresc.

(O.Cazimir)

4. Numiți obiectele cărora le sunt caracteristice următoarele însușiri și calități. Gândiți-vă și voi la astfel de ghicitori:

1. Auriu, dogoritor, strălucitor, rotund.
2. Fragedă, moale, înrourată, verde, tânără.
3. Gingașe, mirositoare, plăpânde, roșii, albastre, galbene, albe.
4. Rotund, lunguiet, dulce, mistreț, galben, roșu, verde.

5. Alcătuiți câte o propoziție enunțiativă, interogativă și exclamativă în care să fie câte un șir de adjective. Analizați propoziția enunțiativă.

6. Citiți textul. Redați în scris conținutul lui.

Tâlharul și copilul

Cică odată sub ciutura unei fântâni plângea un copil de ți se rupea sufletul de mila lui. Tocmai atunci trecea pe acolo un tâlhar de codru, isteț nevoie mare. Se opri și începu a-l descoase pe plângăreț. Copilul îi răspunse:

— la am avut și eu o găletușă de aur, cu care scoteam apă din fântâna asta, dar i-am rupt toarta și s-a dus la fund.

Îndata mare tâlharul își lepădă haina și coborî în fântână. În timp ce tâlharul se trudea de zori, copilul îi îmbracă haina și fugi în pădure. Într-un târziu hoțul pricepu că fusese tras pe sfoară. Când dădu să se îmbrace, ia haina de unde nu-i!

Cuprins de mânie începu a se căina:

— Dacă ai râvnit la bunul altuia, nici de al tău nu mai ai parte!

(Heltai Gaspar)

7. Jocul adjectivelor. Realizați, în perechi, o listă cu expresii care conțin însușiri/adjective specifice oamenilor, atribuite obiectelor sau fenomenelor naturale.

Model: nori plângăcioși, ...

ADJECTIVE CU SENS PROPRIU ȘI ADJECTIVE CU SENS FIGURAT

1. Explicați sensul adjectivelor din îmbinările date.

Ceai fierbinte, inimă fierbinte, lac adânc, somn adânc, vorbă dulce, bomboană dulce, cer senin, om senin.

E știut că adjectivele fac vorbirea noastră mai completă, mai precisă.

Adjectivele folosite cu sens figurat trezesc sentimente, emoții, adică simțim **bucurie, fericire, mândrie, dragoste, ură, groază**.

De exemplu: Ce iarnă frumoasă! (admirație, bucurie)

2. Citiți propozițiile. Găsiți adjectivele folosite cu sens figurat.

De la geamul ferestrei mele toamna pare foarte neprietenoasă. Copacul din fața casei mele este martorul vitregiei naturii. De câteva zile, ramurile sale sunt culcate la pământ precum crengile unei salcii. Frunzele copacului, cândva verzi și frumoase, au căzut deja în totalitate.

3. Potrivii adjective cu sens propriu și adjective cu sens figurat următoarelor substantive:

Model: privire limpede, adâncă, neclintită
stea, noapte, ger, copil, nea, mamă

4. Copiați propozițiile. Găsiți adjectivele folosite cu sens figurat.

a) Sură-i seara cea de toamnă. b) Vântul jalnic bate-n geamuri cu o mână tremurândă. (*M. Eminescu*). c) Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură. (*V. Alecsandri*). d) Când s-au trezit ei, era ziulica albă. (*I. Creangă*).

5. Dictare de cuvinte

Ploaie ciobănească, apă fierbinte, corb iernatic, iepure sprinten, mărfuri ieftine, pietrar harnic, piersică coaptă.

6. Lucrul în echipă. Uniți expresiile cu sensul potrivit.

„om de carte”

„a făcut totul ca la carte”

„a da cărțile pe față”

„carte de căpătâi”

„ai carte, ai parte”

a făcut totul corect

carte foarte importantă

persoană care citește mult,
cărturar

citești, înveți, te dezvolți,
vei fi respectat

a-și arăta gândurile și
planurile

7. Faceți o comunicare pe tema: „*Aceasta e o carte interesantă*” după planul dat. Folosiți propoziții cu adjective cu sens figurat, selectate din cartea preferată.

1. Autorul și titlul cărții.

2. De ce ți-ai ales anume această carte?

3. O citești cu interes? De ce?

4. Care moment, personaje te-au impresionat mai mult?
Argumentează răspunsul.

5. Ai recomanda-o și colegilor tăi?

ACORDUL ADJECTIVULUI CU SUBSTANTIVUL

1. Citiți propozițiile. Numiți adjectivele care determină substantivele evidențiate. Determinați genul, numărul și cazul lor.

a) Deasupra florilor zboară un fluture albastru cu picățele albe. Doi gândăcei cărau un bulgăraș de pământ rotund ca o minge. (*R. Lungu*) b) Un hulubaș gulerat își moaie ciocul în apă și, fluturând din cap, împrăștie în jur stropi argintii. (*P. Zadnipro*)

- De ce gen este substantivul un **fluture**? La ce număr? La ce caz? Dar adjectivul **albastru**?

Ați observat că adjectivul **albastru**, precum substantivul determinat (un fluture), este la genul masculin, la numărul singular, cazul nominativ?

Țineți minte!

Pentru a determina genul, numărul și cazul adjectivului, cercetăm substantivul determinat. Judecăm în felul următor:

Substantivul **fluture** este la genul masculin (*un fluture — doi fluturi*), adjectivul **albastru** este tot la genul masculin — *fluture albastru* sau la genul feminin — *floare albastră*.

Substantivul **fluture** este la numărul singular. Adjectivul **albastru** este deasemenea la numărul singular — *fluture albastru* sau la plural — *fluturi albaștri*.

Substantivul **fluture** este la cazul nominativ, fiindcă răspunde la întrebarea *cine?*, în propoziție este subiect. Adjectivul **albastru** este deasemenea la cazul nominativ. Împreună cu substantivul răspund la întrebarea *cine?*

Adjectivul se acordă cu substantivul determinat în gen, număr și caz.

2. Observați cum își schimbă forma adjectivul, când substantivul se schimbă după cazuri.

Genul masculin

Numărul singular

N. ce? pomul mic

G. (al, a, ai, ale) cui?

pomului mic

D. cui? pomului mic

A. (pe) ce? pomul mic

Numărul plural

N. ce? pomii mici

G. (al, a, ai, ale) cui?

pomilor mici

D. cui? pomilor mici

A. (pe) ce? pomii mici

Genul feminin

Numărul singular

N. ce? pâinea albă

G. (al, a, ai, ale) cui?

pâinii albe

Numărul plural

N. ce? pâinile albe

G. (al, a, ai, ale) cui?

pâinilor albe

D. cui? pâinii albe
A. (pe) ce? pâinea albă

D. cui? pâinilor albe
A. (pe) ce? pâinile albe

Notă: Vocativul îl au numai unele adjective: **iubite prieten**, îți urez o viață lungă. **Scumpo**, succesele tale mă bucură.

3. Copiați îmbinările. Determinați genul și numărul adjectivelor.

Sat bogat, sate bogate, câmp mănos, câmpuri mănoase, copac înalt, copaci înalți, copil vesel, copii veseli, istorie interesantă, istorii interesante, viorist talentat, vioriști talentați.

Cazul poate fi determinat doar dacă substantivul și adjectivul devin părți de propoziție.

De exemplu: Am citit (ce?) o carte interesantă.

Adjectivul **interesantă** este la cazul acuzativ, precum substantivul **carte**.

4. Ghiciți ghicitorile. Determinați genul, numărul și cazul substantivelor evidențiate.

Cine urme albe lasă
pe tabla neagră din
clasă?

Drept, înalt și
subțirel cu veșmânt
de lemn pe el, are
vârful de cărbune,
pe hârtie multe
spune.

Câmpul alb, oile negre.
Cin-le vede nu le crede,
cin-le paște le cunoaște.

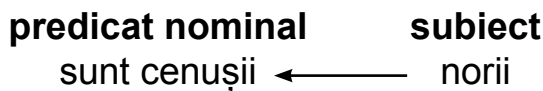
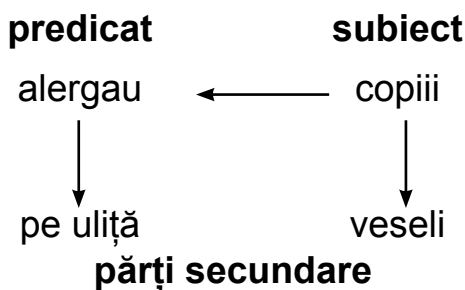
Ne e dragă, ne învață
Lucruri bune pentru viață
Hai ghicește-n gura mare
Este vorba despre

FUNCȚIA SINTACTICĂ A ADJECTIVULUI ÎN PROPOZIȚIE

1. Citiți și transcrieți exemplele următoare. Subliniați substantivele și adjectivele care le determină.

- Copiii veseli alergau pe uliță.
 - Pășeam pe poteca îngustă.
 - Cristaline clinchete se auzeau.
 - Satul este alb ca o poveste de iarnă.
 - Norii sunt cenușii.
- Observați schemele a două propoziții de mai sus:

- Predicatul nominal este alcătuit din verbul **a fi (sunt)** și adjectivul **cenușii**.
- Constatăm că în primul caz adjectivul **veseli** determină un substantiv (**copiii**) și de aceea este *parte secundară de propoziție*.
- În al doilea caz, adjectivul **cenușii** intră în componența predicatului nominal (*sunt cenușii*).

În propoziție, adjectivul are funcția de parte secundară care determină un substantiv; el poate intra și în componența predicatului nominal.

2. Transcrieți propozițiile date, subliniați adjectivele și precizați funcția lor în propoziție.

- Serbarea clasei a fost frumoasă.
- Cântecele patriotice le-am cântat cu însuflețire.
- Paul a recitat o poezie lungă.
- Școlarii mici au venit cei dintâi.
- Părinții au fost mulțumiți.
- Eu sunt bucuros.
- Vom mai prezenta și alte programe interesante.

3. Recunoașteți adjectivele și precizați funcția lor în propoziție.

Taras Șevcenko a fost un pictor și poet romantic ucrainean, considerat poetul național al Ucrainei. Opera sa literară este considerată ca fiind fondatoarea limbii și literaturii ucrainene moderne. A scris și a creat opere valoroase ca pictor și ilustrator.

Lesia Ukrainka

Lesia Ukrainka, pe numele real Larisa Kosaci-Kvitka, născută la 25 februarie 1871 în Novohrad-Volînski, a fost o scriitoare și traducătoare ucraineană. Este cunoscută pentru ciclurile de poezii, poeme, piesele de teatru și altele.

Lesia Ukrainka și fratele ei, Mihail au avut profesori particulari. Dar în iarna anului 1880 Lesia s-a îmbolnăvit, a răcit grav, ce a și fost începutul unei boli grele. Aceasta n-a încurcat-o să studieze câteva limbi străine, cum ar fi: limba greacă, latină, germane, poloneză, bulgară și altele.

4. Alcătuiți propoziții în care adjectivele date să fie, pe rând, părți secundare de propoziție și să intre în componența predicatului nominal:

frumoasă, depărtat, vechi, bucuros, vesel.

5. Expuneți în scris conținutul textului

Cele patru piersici

Un țăran avea patru fii. Odată a vrut să-i încerce. Le-a dat băieților câte o piersică.

După un timp, a întrebat ce a făcut fiecare cu ea.

Primul spuse că a mâncat piersica și apoi a plantat sâmburele. Omul zâmbi, înțelegând că fiul lui va fi gospodar.

Al doilea spusese că a aruncat sâmburele. Tatăl se întristăți. Cel de-al treilea fecior vânduse piersica. Țăranul îl sfătui să aibă grijă, că nu toate sunt de vânzare în viață. La urmă bătrânul îl întreabă pe mezin:

— A fost bună piersica?

— Nu știu. Prietenul meu este bolnav. Am ales să-i dau lui piersica. A fost tare bucuros.

Tatăl rosti lăcrimând:

— Vei fi om bun și prieten adevărat.

ADJECTIVUL

(Recapitulare)

Așa se analizează un adjectiv:

- 1) Ce denumește?
- 2) Cu care substantive se acordă?
- 3) La ce întrebare răspunde?
- 4) Genul feminin/masculin/neutru
- 5) Numărul singular/ plural
- 6) Cazul nominativ/acuzativ/dativ/genitiv/vocativ

Model de analiză

Adjectivul se analizează similar cu substantivul, în sensul că trebuie specificate felul, genul, numărul și cazul (+ funcția sintactică).

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

(A. Mateevici)

Noastră — adjectiv (determină substantivul *limba*), genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, funcția sintactică — parte secundară care determină un substantiv.

1. Analizați după modelul dat și celelalte adjective din versurile de mai sus.

2. Faceți analiza adjectivelor din propozițiile date.

1. Dulce Bucovină,
Veselă grădină
Cu pomi roditori
și mândri feciori !

(V. Alecsandri)

2. Când arde soarele de mai,
Când vântul iernii geme,
Mărețul brad pe-naltul plai
Stă verde-n orice vreme.

(B. P. Hașdeu)

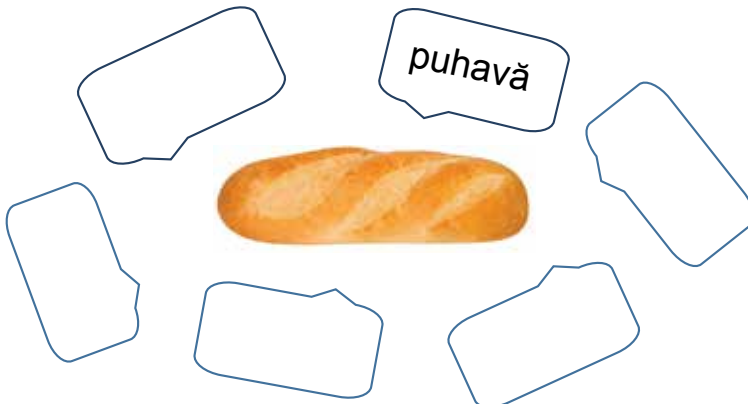
3.

Priviți desenele. Scrieți o comunicare pe tema „Pâinea este rodul muncii”.

4.

Completați ciorchinele cu adjective potrivite

PRONUMELE

1. Citiți textul următor. Arătați ce cuvânt înlocuiește fiecare dintre cuvintele evidențiate.

Eu sunt fiu de miner. Tata lucrează într-o mină din Donbas. El este fruntaș în muncă. Tu nu-l cunoști. Tovarășii lui l-au ales șef de echipă. El este unul dintre cei mai harnici mineri. Mie îmi place mult meseria de miner. Tata mă va face și pe mine miner.

Cuvântul **eu** ține locul **fiului de miner**. Cuvântul **el** ține locul substantivului **tata**. Cuvântul **tu** ține locul numelui celui ce stă de vorbă cu **fiul de miner**. Cuvintele **lui**, **l** țin locul numelui tatălui. La fel și cuvintele: **mie**, **îmi**, **mă**, **mine** țin locul **numelui fiului de miner**.

Și aceste cuvinte sunt părți de vorbire.

Partea de vorbire care ține locul unui substantiv se numește **pronume**.

2. Scrieți în caiete pronumele personale corespunzătoare desenelelor de mai jos.

3. Comparați textele de mai jos și spuneți care dintre ele vi se pare mai potrivit și de ce?

1. Dorel călătorește cu troleibuzul. Dorel a ocupat un loc pe scaun. La prima stație, Dorel cedează locul unui om în vârstă.

2. Dorel călătorește cu troleibuzul. El a ocupat un loc pe scaun. La prima stație cedează locul unui om în vârstă.

Notă: Ca să nu repetăm același substantiv într-un text, folosim în locul lui un *pronume*.

4. Alcătuiți cu substantivele dintre paranteze o scurtă compunere. Folosiți în fiecare propoziție câte un pronume. În propoziția în care se repetă un substantiv din propoziția precedentă, folosiți pronumele pentru a evita repetiția.

(*muncitor, uzină, strungar, echipă, tractoare, autocamioane, întrecere*)

5. Înlocuiți substantivele evidențiate cu pronumele personale corespunzătoare.

Copiii ajută părinților. *Lenuța* a plecat la bunicii săi din sat. *Eu* și *Costel* învățăm într-o clasă. *Eu* și *Sofia* suntem născute iarna.

Pronumele răspund la întrebările părților de vorbire pe care le înlocuiesc.

În propoziție pronumele pot fi subiect, parte secundară.

6. Citiți textul. Numiți pronumele.

a. Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre pe când începusem și eu, drăgăliță-Doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humulești.

b. Las', măi Ștefane și Smărănducă, nu vă mai îngrijiți atâta; că azi e duminică, mâine luni și zi de târg, dar

marți, de-om ajunge cu sănătate, am să iau nepotul cu mine și am să-l duc la Broșteni, cu Dumitru al meu, la profesorul Nicolai Nanu de la școala lui Baloș, și-ți vedeai voi ce-a scoate el din băiat; că de ceilalți băieți ai mei, Vasile și Gheorghe, am rămas tare mulțumit cât au învățat acolo.

7. Copiați textul. Completați propozițiile cu pronumele potrivite din paranteze (ele, tu, ea, ei, eu, voi).

Și păsările se înțeleg între , de pildă, auzi ciripind o rândunică și crezi că ... are gust să facă gălăgie, în vreme ce dă povețe puișorilor: „Nu strigați când ... nu sunt cu ... !”

Memorați sinonimele cuvântului **povață**.
povață — învățătură, sfat, îndrumare

PRONUMELE PERSONAL

1. Citiți următorul exemplu. Observați și explicați folosirea cuvintelor evidențiate.

Serbare pentru părinți

Elevii clasei a patra pregătesc o serbare. **Ei** au pregătit un program frumos. Alexandru zice:

— **Eu** voi recita poezia „Graiul neamului” de George Coșbuc. **Tu**, Radule, vei interpreta la vioară „Balada” de Ciprian Porumbescu. **Noi** toți vom cânta în cor „Limba noastră” de Alexei Mateevici.

Aurelian va conduce corul. **El** este un bun dirijor.

Fetele vor pregăti câteva dansuri. **Ele** au costume frumoase. Viorica va interpreta un cântec popular. **Ea** are o voce minunată.

- Dar voi ați participat la vreo serbare?
- Ce nume de persoane înlocuiesc pronumele evidențiate? Selectați din text pronumele.

Pronumele care țin locul unui nume de persoană se numesc **pronume personal**. Pronume personale sunt: *eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele*.

Pronumele personale au două numere: singular (*eu, tu, el, ea*) și plural (*noi, voi, ei, ele*).

Pronumele personale au trei persoane: **persoana I** – *eu, noi*, **persoana II** – *tu, voi*, **persoana III** – *el, ei* pentru genul masculin; *ea, ele* – pentru genul feminin.

2. Dați răspunsuri la întrebările de mai jos:

Care sunt pronumele personale la numărul singular pentru fiecare persoană?

Care sunt pronumele personale la numărul plural pentru fiecare persoană?

- Puneți pronumele personale pentru toate persoanele la numărul singular, apoi la plural.

Numărul	persoana		
	I	II	III
singular			
plural			

ALTE FORME ALE PRONUMELUI PERSONAL — ACCENTUATE ȘI NEACCENTUATE

1. Subliniați pronumele personale în fragmentele din povești de mai jos.

Piticii s-au întors acasă. Ei au găsit o fată care dormea în pătuțurile lor. Deodată ea se trezi.

— Cine ești tu, fetițo?

— Eu sunt Albă-ca-Zăpada, răspuse ea. Dar voi cine sunteți?

(după Frații Grimm, *Albă-ca-Zăpada*)

Notă: Tot pronume personale sunt și pronumele din textul de mai jos:

— Buna ziua, cumătră! Tii! da ce mai pește ai! Dă-mi și mie, că taaa...-re mi-i poftă!

I-a mai pune-ți pofta-n cui, cumetre, că doar nu pentru gustul altuia m-am muncit eu. Dacă ți-i poftă, du-te și-ți moaie coada-n baltă ca mine, și-i avea pește să mănânci.

— Învață-mă, te rog, cumătră, că eu nu știu cum se prinde peștele!

(I. Creangă)

2. Alegeți din textul următor pronumele personale:

Eu și-s frate, tu mi-ești frate,
În noi doi un suflet bate!

(V. Alecsandri)

FORMELE PLINE ȘI SCURTE ALE PRONUMELOR PERSONALE

Pronumele apare în scris ca un cuvânt întreg: *eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele, mie, nouă, ne, ție, îți, tine, te, vouă, vă, lor, lui* etc., dar și ca un cuvânt prescurtat care se rostește împreună cu un cuvânt alăturat și se scrie legat cu liniuța de unire de acel cuvânt: *-mi, -mă, ți-, -vă, ne-, -i, -l, le-* etc.

1. Citiți textul următor, observați cum sunt scrise propozițiile și unele cuvinte și explicați de ce s-au scris așa.

Două capre se întâlniră pe o punte. Ele se luară la ceartă.

— Fă-mi loc, să trec! zise una.

— Nu-ți fac, fă-mi tu mie! răspuse a doua.

— Lasă-mă, că eu am pășit prima pe punte!

Dă-te la o parte, că sunt mai bătrână ca tine!
Au ajuns la bătaie și-au căzut în apă.

2. Alcătuiți propoziții în care să folosiți următoarele cuvinte:

mi-a spus, v-ați oprit, l-a văzut, du-te, ți-am spus, i-a dat, văzând-o, nu-mi spune, mi-au adus, luându-ți, ne-am întâlnit, v-am văzut.

3. Dictare.

— Moșnege, de când suntem noi, încă nu ne-a zis ni-meni: tată și mamă!

- Apoi dă, măi babă, ce putem face noi?
- Știi ce-am gândit eu astă noapte?
- Știu, măi babă, dacă mi-i spune.
- Ia, mâine dimineață, cum s-a miji de ziuă, să te scoli și să apuci încotro-i vedea cu ochii; și ce ți-a ieși înainte întâi, pune-o în traistă și adă acasă. Vom crește-o și noi cum vom putea, și acela să fie copilul nostru.

4. Încercuiți în tabelul de mai jos, pe orizontală și pe verticală, pronumele personale:

E	A	T	U	V	O	I	E	I
L	M	A	N	O	I	E	L	E
E	X	G	E	I	V	X	E	U
I	E	I	S	A	O	T	U	I

5. Indicați pronumele personal omis. La ce număr și persoană este?

1. Profesorul a stat lângă noi până ...-a tuns chilug. Apoi ... -a pus în rând cu ceilalți școlari și ... -a dat de învățat după puterea noastră. (*I. Creangă*)
2. Nici mi-i foame, nici mi-... sete,
Nici mi-... dor de codrul verde. (*Folclor*)
3. ...-nchin ție de departe,
Măi, vestite fabular. (*V. Alecsandri*)

6. Alcătuiți oral raționamentul „De ce trebuie să facem lectură?” Respectați părțile componente ale raționamentului (*teza, argumentarea, concluzia*).

Formele pline ale pronumelui personal *tu* sunt: *ție, pe tine.*

Formele scurte sunt: *îți, ți, te.*

Formele pline ale pronumelui personal *voi* sunt: *vouă, pe voi.*

Formele scurte sunt: *vă, vi.*

7.

Copiați textul. Subliniați formele pline și scurte ale pronumelor personale *eu, noi* cu o linie, cele de la persoana a II-a – cu două linii.

1. „Bătrâna stătea pe afară și tot întreba pe oamenii care ieșeau:

— Și ție ți-a dat?

— Și mie.

— Și ție, Petre?

— Și mie, lele Măriucă.

Bătrâna înghițea noduri, că-i tot veneau noduri în gât”.

(I. Agârbiceanu)

2. „Rândunica spuse:

— Când voi isprăvi, ne vom ține de povești.

— Dar tu ce faci, Mariana?

— Eu? Nimic. Stau degeaba și mă plictisesc.

— Bine-ar fi să mă ajuți. Să-mi faci un covoraș numai cât palma ta. Ai ac și ață?

— Am. Am o bucățică de pânză numai bună.

— Știi, spuse în șoptă rândunica, o să-mi vină în vizită niște prietene...”

(C. Gruia)

Formele pline ale pronumelui personal *el, ei* sunt: *lui, lor*.

Formele scurte sunt: *le, li, îl, i, l*.

Formele pline ale pronumelui personal *ea, ele* sunt: *ei, lor*.

Formele scurte sunt: *le, li, i, o*.

8.

Dictare de cuvinte.

Ea montează, i-a confecționat, l-a corectat, a angajat-o, i-a interzis, ea interzice, ea recită, l-a antrenat, la antrenament, a vizitat-o, ia biscuiții, ea amenajează, i-a reparat, la examen, l-a zărit.

9. Scrieți textul, folosind corect pronumele personale (*mi, ti, i, l,*) și substantivele dintre paranteze.

O prepeliță, căzând în (plasă) unui vânător, începu să - () roage să - () dea drumul.

— Dacă ai să - () dai drumul, zise ea, am să - () fac și eu un bine. Le voi ademeni pe altele (prepelețe) în plasa ta.

— Nu, prepelețe, răspunse vânătorul, află că și așa nu () - aș fi dat drumul, dar acum nici atâta. Am să - () sucesc (gât), pentru că ai vrut să le trădezi pe suratele tale.

(L. Tolstoi)

10. Citiți textul. Găsiți pronumele care vă sunt deja cunoscute. Indicați persoana lor.

A fost odată, în ceruri, un copil. Într-o zi, el i se adresă lui Dumnezeu:

— Știu, Doamne, că mâine mă vei trimite pe Pământ, dar spune-mi, te rog, cum voi supraviețui acolo așa mic și neajutorat?

Dumnezeu îi răspunse:

— Dintre miile de îngeri, am ales unul pentru tine. Te va aștepta și va avea grijă de tine.

— Dar aici, în Rai, eu nu fac altceva decât cânt și zâmbesc.

— Îngerul tău îți va cânta în fiecare zi. Tu vei simți iubirea lui și vei fi fericit, răspunse Dumnezeu.

Copilul privi către Dumnezeu, spunând:

— Și ce voi face când voi vrea să vorbesc cu Tine? Dumnezeu îi zâmbi copilului și-i spuse:

- Îngerul tău te va învăța cum să te rogi.
- Doamne, spune-mi, te rog, numele îngerului meu!
- Tu îi vei spune simplu: MAMA, răspunde Dumnezeu.

Morala: În viața ta vei vedea multe locuri, vei întâlni mulți oameni, dar vei avea întotdeauna o singură mamă! Iubește-o, apreciaz-o și respect-o pe cea care a vegheat cu iubire asupra ta încă din prima clipă a vieții tale.

SCRIEREA CORECTĂ A PRONUMELOR PERSONALE

Când pronumele *mă*, *vă* se rostesc împreună cu alte cuvinte și pierd vocala de la sfârșit, se scriu prin liniuță: *m-am dus*, *duceți-mă*, *v-ați dus*, *duceți-vă*.

1. Citiți și comparați coloanele. În câte feluri se scriu pronumele *mă*, *vă*, *ne*?

mă invită	m-am abonat	lasă-mă
vă rog	v-am expedit	uniți-vă
ne antrenăm	ne-am descurcat	explicându-ne

2. Dictare de cuvinte.

m-a întrebat, s-a angajat, bicicleta sa, s-au împrietenit, s-a bronzat, lanterna sa, v-a explicat, va explica, mă întreabă, m-a întrebat, va ambala, v-a ambalat, s-a apropiat, familia sa, m-a rugat.

3. Copiați versurile. Scrieți corect cuvintele dintre paranteze. Explicați când se folosește liniuța.

Racul, broasca și o știucă
 (Într o) zi (se au) apucat
 De pe mal în iaz (să aducă)
 Un sac cu grâu încărcat/
 și la el cu toți (se înhamă)...
 (A. Donici)

4. Citiți expresiv poezia.

Dor

Mama numai cum mă scoală
Mie-mi este dor de școală,
Iar la școală bag de seamă
Că mi-e tare dor de mama.

În livezi mi-i dor de vie,
Iar în codru de câmpie...
Și mereu, mereu, mereu
Mi-i tot dor de plaiul meu.

(Gr. Vieru)

- Ce dorință are copilul în fiecare dimineață?
- Care este atitudinea lui față de mama, față de plaiul natal?
- Marcați cu o linie pronumele personale.
- Determinați genul, numărul substantivelor evidențiate.

M o d e l: mama — subst., g. f., n.s., c.N.

- Memorați prima strofă. Scrieți-o din memorie.

Formele scurte ale pronumelor personale *mi, ți, i, l* se leagă întotdeauna cu alte cuvinte prin liniuță.

5. Explicați ortografia cuvintelor evidențiate.

Vi-i sete — **vii** bogate

ți-i rușine — **îți ții** cuvântul

a-l întâlni — **al** elevului

ne-am deplasat — **neam** cu noi

6. Dictare.

Ghețuș

Iarna pe lângă casa noastră trecea un băiat. Era ghețuș. Băiatul a lunecat și a căzut. Vântul i-a luat cușma din cap și a dus-o în vale, tocmai lângă gard. Mă uitam cum

se rostogolește cușma și-mi părea că aleargă un cățel negru. Stăteam lângă poartă și râdeam în gura mare. Băiatul s-a sculat încet și s-a uitat urât la mine.

Pe urmă m-am dus și eu pe drumul acela. Vântul m-a izbit în față și am căzut. M-am lovit rău. Mă durea spatele și nu mai râdeam.

- Subliniați subiectul și predicatul în prima propoziție.
- Faceți analiza fonetică a cuvântului **a lunecat**.
- Analizați substantivele **iarna** și **băiatul** din prima propoziție după planul:
 1. propriu sau comun;
 2. genul;
 3. numărul;
 4. cazul.
- Marcați trei pronume personale.

PRONUMELE PERSONAL DE POLITEȚE

Pronumele de politețe exprimă o atitudine de respect sau distanță față de persoanele către care ne adresăm:

pers. II *dumneata, dumitale, dumneavoastră*;

pers. III *dumnealui* (m.), *dumneaei* (f.) *dumisale, dumnealor*.

Ele au forme numai pentru persoana a II-a și a III-a singular și plural.

- În scris, pronumele de politețe se pot prescurta astfel: *d-ta, d-lui, d-ei, d-sa, d-tale, d-sale, dv., dvs., d-voastră, d-lor*.
- Pronumele *dumneavoastră* se poate folosi atât pentru plural, cât și pentru singular. Cu valoare de singular, acest pronume exprimă un grad mai înalt de politețe sau

o distanță mai mare dintre vorbitor și partenerul său de discuție.

- Pronumele de persoana a III-a *dumneasa* (la cazurile *G., D. — dumisale*), paralelă cu pronumele *dumnealui, dumneaei*, se întâlnește mai rar.
- Pe lângă aceste pronume de politețe, mai sunt și altele: *Domnia ta, Domnia voastră, Domnia sa, Măria ta, Măria voastră, Măria sa* etc., care se folosesc numai în stilul solemn și ceremonios.

1. Copiați textul. Subliniați pronumele de politețe.

Era o toamnă târzie. Lângă casa dumnealui se afla o pădure deasă și mare. De aceea casa lui era plină de frunze ruginii, arămii și aurii. Când el a împlinit 78 de ani, eu am mers să-i urez la mulți ani, și să-i fac cadou un tort. Dumneaei, soția lui, m-a invitat să mai stau să mă servească și ea cu ceva. La plecare afară mă așteptau colegii mei.

3. **Жок.** Formați în clasă mai multe perechi. Interpretați, timp de un minut, un dialog între un copil și un necunoscut întâlnit pe stradă. Copilul este trimis de bunica să cumpere pâine și magazinul pe care îl știa este închis. El vrea să afle de unde ar putea s-o ia mai repede. Folosiți pronume de politețe în dialog. Ceilalți colegi vor aprecia fiecare pereche pentru a stabili cine a interpretat cel mai bine, folosind pronumele personal de politețe corect.

FUNCȚIA SINTACTICĂ A PRONUMELUI PERSONAL ÎN PROPOZIȚIE

În propoziție pronumele personal îndeplinește funcția sintactică de:

- subiect;
- parte secundară de propoziție.

1. Copiați propozițiile. La ce întrebări răspund pronumele personale? La ce persoană sunt? Marcați subiectele și predicatul. Ce funcție sintactică îndeplinesc pronumele personale în aceste propoziții?

Doina este un cântec popular. În ea răsună bucuriile și suferința strămoșilor noștri. Ea ne povestește despre viața grea din trecut, despre răzbunarea omului împotriva exploatatorilor. Vers ca al ei nu se mai află nicăieri. În suflet mi-ai intrat încă din leagăn și eu cu tine birui și trăiesc.

2. Copiați textul. Subliniați formele pline ale pronumelor cu o linie, iar cele scurte — cu două.

Și pâinea plânge

— Copii, ați obișnuit vreodată pâinița? Săndel, ce faci cu fărâmiturile de pe masă? Dar Rodica, Vicu, Lenuța, tot le adună în farfurioare?

Vreau să vă istorisesc un caz adevărat. De mai multe ori am văzut cum o fetiță ștergea lingura cu o hrincă de pâine. I-am făcut observație, dar ea s-a supărat și de atunci se ferește de mine. Credeam că mă

ocoloște din rușine. Însă dăunăzi am văzut-o cum iarăși ștergea, pe furiș, lingura cu hrinca de pâine.

Îngândurată, m-am apropiat de ea și i-am zis:

— Și pâinea plânge. Nu ți-i milă de ea?

I-am spus-o la ureche, pe șoptite. Iar fetița, uluită, mă ținți cu ochisorii senini, ca niște albăstrele:

— Cum să plângă pâinea?!

- Răspundeți-i fetiței la această întrebare.
- Analizați pronumele după modelul de mai jos.

Model: *i* — f. scurtă a pron. pers. ea, p. a III-a, nr. sing., g. fem., c. D., func. sint.— parte sec. de prop.

3. Faceți o recapitulare a pronumelui după planul dat.

1. Ce este pronumele?
2. Care pronume se numesc personale?
3. Câte persoane au pronumele personale?
4. Câte numere au ele?
5. Care pronume personale au forme pentru ambele genuri?
6. În câte feluri se scriu pronumele personale scurte?
7. Ce parte de propoziție poate fi pronumele personal?

Părți de vorbire învățate: Substantivul, adjectivul și pronumele

(Recapitulare)

1. Alegeți din textul de mai jos părțile de vorbire învățate și grupați-le în 3 coloane: *substantive, adjective, pronume*.

Toți avem zilnic pe masă,
Pâinea proaspătă, gustoasă.
Mama-mi dă bani potriviți
Și eu cumpăr toate cele:
Chifle, cornuri sau franzele,
Pufarin sau biscuiți.
Am privit pe îndelete
Cum vin pâinile-n navete
Pentru azi și pentru mâine
În mașini cu-nscrișul: *Pâine*
Dar e prima oară că
Văd și cum se fabrică.
Boabele de grâu, puzderii,
Strânse-n câmp în toiul verii
Moara le-a făcut faină,
Albă, dulce, moale, fină!

Model: substantive: adjective: pronume:
 masă *prospătă* *-mi*

2. Alegeți din textul următor numai substantivele și spuneți ce ați învățat despre ele.

Au fost o dată trei iepurași pufoși care locuiau la câmp. Nu fuseseră niciodată departe de casă și singurele animale pe care le cunoșteau erau hârciogii, șoriceii și alte rozătoare vecine.

3.

Alegeți adjectivele din textul următor și spuneți ce ați învățat despre ele.

Boulenii

Plugurile sunt trase și de bouleni. De coarnele lor, țăraniii legau cordele roșii. Să nu se deoache.

Plug lângă plug. Brazdă lângă brazdă. Drepte. Negre. Adânci.

— Hăis-cea! Hăis-cea! — brazdele, cumiți, se culcă una lângă alta. Ca rândurile în abecedare.

— Hăis-cea! Hăis-cea!...

(A. Manole)

Model: roșii — adj., nr. plural, genul feminin, se acordă cu subst. *cordele*.

4.

Scrieți cuvintele dintre paranteze prin liniuță.

(Mă ați) pregătit, (le au) bucurat, (vă ați) deplasat, (ne am) antrenat, (se a) înseninat, (te a) aplaudat, (luați vă) rechizitele.

NUMERALUL

Numeralul este partea de vorbire flexibilă care exprimă un număr sau ordinea numerică a obiectelor.

Exemplu: șapte, unsprezece, al treilea etc.

După structură numeralul poate fi:

a) **numeral simplu:** doi, cinci, zece, sută, milion etc.

b) **numeral compus:** doisprezece, treizeci și doi, șaptezeci etc.

1. Subliniați numeralele:

Doar o fată îi făcu observație.
Un copil aleargă, patru joacă
volei și doi privesc.
O elevă citește și trei ascultă.
Când doi se ceartă al treilea
câștigă.

2. Înlocuiți cifrele din propozițiile de mai jos cu numerale scrise cu litere.

Eu sunt elev în clasa a IV-a. În curând voi împlini 10 (____) ani. Sora mea este mai mare cu 3 (____) ani. Ea este elevă în clasa a VII-a. Noi suntem 2 (____) frați și 1 (____) soră. Fratele mai mic are doar 1 (____) an. În fiecare dimineață ne trezim la ora 6 (____) și luăm micul dejun. Eu mănânc 1 (____) felie de pâine cu unt, iar sora mea 2 (____) felii. În ceașca de ceai eu pun 1 (____) cubuleț de zahăr, iar sora mea pune 2 (____) cubulețe.

3. Formați numerale care arată ordinea, pornind de la numeralele care arată numărul: opt, doisprezece, douăzeci, două sute șase. Alcătuiți apoi propoziții cu numeralele găsite.

Model:

Numărul	Ordinea	
<i>patru</i>	a patra	al patrulea

4. Subliniați forma corectă!

douăzeci și una mașini / douăzeci și una de mașini;
treizeci de oameni / treizeci oameni;
patruzeci și două de tractoare / patruzeci și două tractoare;
cincizeci kilograme / cincizeci de kilograme;
șaizeci pomi / șaizeci de pomi.

5. Completați textul cu numerele potrivite.

Familia noastră este compusa din membri.
Eu sunt copil al părinților mei. Am bunici, matusi, unchi și veri. Eu mă trezesc în fiecare dimineață la ora..... . Școala începe la ora..... . În clasa noastră sunt elevi.

Numerele sunt de două feluri: **numerale cardinale** (care arată numărul) și **numerale ordinale** (care arată ordinea obiectelor prin numărare).

6. Analizați un numeral cardinal și un numeral ordinal din următoarele propoziții.

Ana are **trei** mere roșii.

• Numeralul din propoziție este **trei**.

Trei — numeral cardinal, gen neutru, funcție sintactică de parte secundară.

Al șaptelea câștigător a primit un premiu.

• Numeralul din propoziție este **al șaptelea**.

Al șaptelea — numeral ordinal, gen masculin, funcție sintactică de subiect.

7. Găsiți numerele din versurile date și folosiți-le în propoziții noi:

„Iar porcu-n loc să râme
A făcut râma fărăme.
Una râmă.... două... nouă,
Până la nouăzeci și nouă”.

8. Găsiți proverbe și ghicitori în care apar numerele.

9. Subliniați numerele din textele următoare:

a) „În fiecare seară, cei trei țânci, doi băieți și o fetiță, după ce se întorc de la masă, se cuibăresc în paturi și încep să se roage cu glasuri dulci și subțirele:
— Bunică, spune povestea! “

(M. Sadoveanu)

b) „Când se împliniră trei zile și trei nopți, copiii erau de doisprezece ani în vârstă, de douăzeci și patru în putere și treizeci și șase în înțelepciunea minții.”

(I. Slavici)

c) „Două găște fac găluște,/Șapte brotaci frământă colaci,/ Trei rățoi fac tărăboi,/Opt pisoi voinici caută furnici,/ Patru rândunele cară la surcele,/Nouă albinuțe zboară spre căsuțe,/ Cinci sticleți caută bureți,/Zece margarete scutură din plete, Să fie cochete,/ Șase pițigoi se uită la voi/.”

d) „Unu, doi, trei, patru, șapte,
Iar pe unul l-am pierdut!
Mai acum vreo trei minute
Opt la număr am avut.”

(O. Cazimir)

10. Completați cu litere numeralele potrivite:

„Punguța cu bani”, „Capra cu iezi”, „Soacra cu nurori”, „..... feți cu stea în frunte”, „Cei purceluși”, „..... pâini”, „Balaurul cu capete”.

11. Completați cu numerale potrivite:

a) „Am un copac cu ramuri

Pe fiecare ramură câte

În fiecare cuib câte ouă.”

b) Anul are luni, anotimpuri.

Fiecare anotimp are luni.

O săptămână are zile.

O zi areore.

c) În clasa noastră sunt elevi, din care fete și băieți. Pe un rând sunt copii, iar într-o bancă stau elevi.

12. Scrieți două enunțuri în care cuvântul „nouă” să fie, pe rând, numeral și adjectiv.

13. Dați exemplu de un proverb sau o ghicitoare care să conțină numerale.

14. Despărțiți în silabe următoarele numerale:

Unu, unsprezece, patru, optsprezece, opt, trei, doisprezece, șapte, doi, douăsprezece, cinci, nouăsprezece.

15. Subliniați numai cuvintele care sunt numerale:

- a însuti, o sută, însutit, cinci sute;
- doi, a îndoi, două, îndoit;
- patru, a împătri, împătrit, patruzeci;
- a înzeci, zeciuală, zece, înzecit, unsprezece.

SCRIEREA CORECTĂ A NUMERALELOR

Astăzi ne ocupăm de scrierea corectă a numeralelor cardinale. Mai întâi, voi preciza faptul că numeralele de la unu la zece (inclusiv) se scriu cu litere, iar celelalte se pot scrie atât cu litere cât și cu cifre. Astfel, să purcedem:

1 — unu, una:

Am văzut unu/una, nu doi/două.

2 — doi, două

3 — trei

4 — patru

5 — cinci

6 — șase

7 — șapte

8 — opt

9 — nouă

10 — zece

11 — unsprezece

12 — doisprezece, douăsprezece:

Aici sunt doisprezece băieți și douăsprezece fete.

13 — treisprezece

14 — paisprezece

15 — cincisprezece (pronunțat în tempo rapid „cinsprezece”)

16 — șaisprezece

17 — șaptesprezece

18 — optsprezece

19 — nouăsprezece

20 — douăzeci
21 — douăzeci și unu, douăzeci și una
22 — douăzeci și doi, douăzeci și două
23 — douăzeci și trei
30 — treizeci
40 — patruzeci
50 — cincizeci (pronunțat în tempo rapid „cinzeci”)
60 — șaizeci
70 — șaptezeci
80 — optzeci
90 — nouăzeci
100 — o sută
101 — o sută unu, o sută una
102 — o sută doi, o sută două
200 — două sute
300 — trei sute
400 — patru sute
500 — cinci sute (pronunțat în tempo rapid „cin sute”)
600 — șase sute
700 — șapte sute
800 — opt sute
900 — nouă sute
1000 — o mie
1001 — o mie unu; o mie și unu, o mie și una
1002 — o mie doi; o mie și doi, o mie și două
1100 — o mie o sută
2000 — două mii
10000 — zece mii
Alte exemple:
1914 — o mie nouă sute paisprezece
1922 — o mie nouă sute douăzeci și doi/două
763 — șapte sute șaizeci și trei
24571 — douăzeci și patru de mii cinci sute șaptezeci și unu/ una.

Cifrele și numerele romane de la 1 la 100

De la 1 la 10: I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X

De la 11 la 20: XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX
De la 21 la 30: XXI, XXII, XXIII,

XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX

De la 31 la 40: XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII, XXXIX, XL

De la 41 la 50: XLI, XLII, XLIII, XLIV, XLV, XLVI, XLVII, XLVIII, XLIX, L

De la 51 la 60: LI, LII, LIII, LIV, LV, LVI, LVII, LVIII, LIX, LX

De la 61 la 70: LXI, LXII, LXIII, LXIV, LXV, LXVI, LXVII, LXVIII, LXIX, LXX

De la 71 la 80: LXXI, LXXII, LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXVIII, LXXIX, LXXX

De la 81 la 90: LXXXI, LXXXII, LXXXIII, LXXXIV, LXXXV, LXXXVI, LXXXVII, LXXXVIII, LXXXIX, XC

De la 91 la 100: XCI, XCII, XCIII, XCIV, XCV, XCVI, XCVII, XCVIII, XCIX, C

1. Dictare.

Ștefan cel Mare, domn al Moldovei între 1457 și 1504, de la a cărui moarte se împlinesc anul acesta 500 de ani, a fost, fără îndoială, una dintre cele mai mari personalități din istoria românilor. El era nepotul unui alt mare voievod moldovean, Alexandru cel

Bun, aparținând dinastiei Mușatinilor. Ștefan a avut o domnie foarte lungă, de 47 de ani, timp în care a reușit să țină piept Imperiului otoman și celorlalți vecini puternici, uneori vrăjmași.

- Scrieți cu cifre romane anul vostru de naștere.
- Scrieți cu cifre romane și apoi arabe numerele: șase sute douazeci și unu; opt sute patruzeci și patru; o mie noua sute șizeci și nouă; al treilea; al șaptesprezecelea; a cincea; al optulea; al treizecilea; al nouăsprezecelea.

2. Ordonăți în ordine crescătoare numerele:

XX, L, XIX, XXXIX, XVIII, XCVIII, C, MCC, CMCCCLI, DC, III, I, VIII, XX.

- *Cum se analizează un numeral?*

numeral **cardinal** (care arată un număr);

numeral **ordinal** (care arată ordinea unor obiecte (lucruri)).

Pentru a vedea genul, faceți în gând următorul exercițiu:

pentru **genul feminin**: o fată — două fete;

pentru **genul masculin**: un băiat — doi băieți;

pentru **genul neutru**: un tablou — două tablouri.

3. Constelația scriitorilor

Mihai Eminescu (1850 — 1889).....

Ion Creangă (1837 — 1889).....

Lesia Ukrainka (1871 — 1913)

Taras Șevcenko (1814 — 1961)

VERBUL

Verbul reprezintă partea de vorbire care arată acțiunea sau starea obiectului. El răspunde la una dintre întrebările: *ce face? ce a făcut? ce va face?*

Cele mai multe verbe exprimă acțiuni ale obiectelor:
Ileana scrie. Calul fuge. Tractorul ară.

Celelalte verbe pot arăta:

- *stări ale obiectelor*: Omul stă (șade) la umbră.
- *posesia unui obiect*: Maria are o minge.
- *necesitatea unui obiect sau a unei acțiuni*: Îmi trebuie un caiet.
- *posibilitatea de a face o acțiune*: Pot să-l ridic.
- *voința sau dorința unei persoane de a face o acțiune*: Vreau (doresc) o floare.

Verbele pot fi:

- predicative (când pot forma singure predicatul, formând predicatul verbal) — Noi mergem la cinema.
- nepredicative (când formează predicatul împreună cu alte cuvinte — predicatul nominal) — Cartea este aceasta.

1. Subliniați verbele și completați următorul tabel:

a) Mama coase. Tata repară un dulap. Alin se joacă. Radu a venit de la școală. În curând va sosi și bunicul. Elena a terminat de scris. Ea stă. Așteaptă emisiunea preferată. Cărțile și caietele sunt pe masă.

b) Elevii iubesc lectura. Vasilică a citit multe cărți interesante. Mâine va citi cartea "Legende populare românești". Frațele său mai mic ascultă poveștile. Învățătoarea îi laudă.

	VERBE	
Acțiunea	Starea	Existența

2. Transformați verbele de mai jos în substantive, după exemplul dat: **a circula — circulație**

a birui — a curăța —
a plăcea — a bombăni —
a datora — a șovăi —

3. Scrieți verbele de la care provin substantivele următoare:

vorbitul — lăudatul —
știutul — strânsul —
cântatul — lovitul —

4. Despărțiți în silabe verbele:

trâmbițează — îmbunătățește —
întemeiază — reflectează —
încercaserăm — folosiserăm —

5. Grupați verbele următoare după ceea ce exprimă (*acțiunea, starea, existența*):

merge, privim, se află, se scutură, stăm, alergăm, mă odihnesc, ești, a răsărit, scriu, șade, suntem, așteaptă.

Starea:

Acțiunea:

Existența:

6. Scrieți la forma potrivită verbele dintre paranteze:

Ea (merg) la circ.
Radu și Bogdan (scrie) tema la matematică.
Voi (desenăm) un portret.
Noi (fac) exercițiile din culegere.
Eu (pleacă) la bunici.
Tu (numărăm) problemele rezolvate.

7. Treceți de la singular la plural:

eu merg — noi mergem tu ești —
el vrea — ea știe —

8. Treceți de la plural la singular:

noi suntem —
ei scriu —

voi scrieți —
ele așteaptă —

10. Subliniați verbele din textul următor. Completați apoi tabelul conform cerințelor:

Era odată o vulpe tare vicleană. Își făcuse culcușul în pădurea de la marginea satului. Acolo trăia împreună cu cei trei pui ai ei. Umbla ziua prin pădure, iar noaptea fura găini de la gospodari. Uneori încerca să prindă și iepuri.

Odată am văzut-o cum stătea și se odihnea. Vulpea este un animal viclean. Dar în sat sunt și vânători. Ei pun capcane și așteaptă ca hoțomanca să apară.

Verbul	exprimă	persoana	numărul
<i>Era</i>	<i> existența </i>	<i> a III-a </i>	<i> singular </i>

11. Completați următoarele proverbe:

Apa trece, pietrele
Cine se scoală de dimineață, departe
Meseria brățară de aur.
O mână pe alta.
Cu o floare nu primăvară.
Celui ce vorbește, lucrul nu-i

12. Găsiți verbe cu sens opus:

a se bucura —

a merge —

a lega —

a împacheta —

a urca —

13. Alegeți dintre paranteze numeralele potrivite și scrieți-le cu litere în următoarele propoziții: **456, 10, 42, 21**.

Eu am împlinit ani. La ziua mea invitații au mâncat bomboane. Mama a împărțit tortul înfelii. Împreună am răsfoit cartea „Descoperiți minunile lumii” care are pagini.

14. Scrieți câte o felicitare potrivită imaginilor următoare:

a)

.....

.....

.....

.....

.....

b).....

.....

.....

.....

.....

.....

c)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PERSOANA ȘI NUMĂRUL VERBULUI

Atunci când acțiunea este făcută de persoana care vorbește (**eu, noi**), spunem despre verb că este la **persoana I**.

Atunci când acțiunea este făcută de persoana cu care se vorbește (**tu, voi**), spunem despre verb că este la persoana II.

Atunci când acțiunea este făcută de persoana despre care se vorbește (**el, ea, ei, ele**), spunem despre verb că este la **persoana III**.

• Dacă acțiunea (starea sau existența) este atribuită unei singure persoane, verbul este la **numărul singular**.

Dacă acțiunea (starea sau existența) se atribuie mai multor persoane, verbul este la **numărul plural**.

1. Subliniați verbele din textul de mai jos și analizați-le, completând tabelul dat:

Cireșul din ograda bunicii a crescut odată cu mine.

În fiecare primăvară ne măsurăm umbra. Anul trecut a înflorit prima oară.

Acum aștept luna mai. Coroana cireșului ascunde multe fructe.

<i>Verbul</i>	<i>Persoana</i>	<i>Numărul</i>

2. Scrieți după dictare textul de mai jos. Subliniați verbele. Indicați persoana și numărul lor.

Țara

Spicuța e gura caldă a Universului care aleargă mereu după noi. De fapt, Pâinea e însăși viața.

Niciodată nu vom înceta a gândi și a vorbi despre pâine.

A uita rostul și prețul ei, înseamnă a-și uita Patria.

De la Spicuța învățăm a iubi părinții, fântâna, luturile, strămoșii. De la pâinea cea de toate... secolele pornim cu adevăratelea. De la ea începe Țara. Adică viața.

3. Alcătuiți propoziții în care verbele folosite să fie la persoana și numărul indicate:

1. Persoana I, numărul plural.
2. Persoana III, numărul plural, feminin.
3. Persoana II, numărul singular.
4. Persoana III, numărul singular, masculin.

TIMPURILE VERBULUI

Verbul are trei timpuri: **prezent, trecut și viitor.**

Timpul prezent indică desfășurarea acțiunii în momentul vorbirii.

Timpul trecut arată că acțiunea a avut loc înaintea momentului vorbirii.

Timpul viitor exprimă o acțiune care se va desfășura după momentul vorbirii.

Exemple:

Izvoarele se adună în râuri.

se adună — verb, timpul prezent, persoana III, numărul plural.

Izvoarele s-au adunat în râuri.

s-au adunat — verb, timpul trecut, persoana III, numărul plural.

Izvoarele se vor aduna în râuri.

se vor aduna — verb, timpul viitor, persoana III, numărul plural.

1. Transcrieți comunicările de mai jos, trecând verbele la plural și păstrând persoana.

- Scriu o compunere.
- Uzi florile.
- El admiră peisajul montan.
- Zăresc un schior pe pârtie.
- Urci pe o pantă abruptă.

2. Găsiți verbe cu sens asemănător:

- a privi —
- a vorbi —
- a se supăra —
- a se răzvrăti —
- a sosi —

3. Dictare de cuvinte.

I-a observat, I-a invitat, la bibliotecă, I-a recunoscut, la cinematograful, I-a expediat, I-a aranjat, la autogară, I-a discutat, la aeroport.

4. Selectați verbele și spuneți ce exprimă.

„Sar de-odată,	Unul cade,
Dau cu ciocul,	Altul sare...
Cad alături,	Iar s-atacă,
Schimbă locul,	Iar se pișcă...
Bat din aripi,	Dar deodată nu mai mișcă...”
Dau din gheare.	(G. Topârceanu)

TIMPUL PREZENT

Timpul prezent indică desfășurarea acțiunii în momentul vorbirii.

(*învăț, înveți, învață, învățăm, învățați, învață*)

Verbele se schimbă după persoane și numere. Deosebim trei persoane: **I, II, III** și două numere: **singular și plural**.

Schimbarea verbului după timp, persoane și numere se numește **conjugare**.

1. Completați propozițiile.

Eu (ce fac?) învăț ...	Noi (ce facem?) învățăm ...
Tu (ce faci?) înveți ...	Voi (ce faceți?) învățați ...
El (ce face?) învață ...	Ei (ce fac?) învață ...
Ea (ce face?) învață ...	Ele (ce fac?) învață ...

2. Examinați tabelul. Observați cum se schimbă verbele după persoane și numere.

Spuneți ce sunt ca parte de vorbire cuvintele: eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele?

Persoana	Numărul singular	plural
I	lucrez, citesc, scriu	lucrăm, citim, scriem
II	lucrezi, citești, scrii	lucrați, citiți, scrieți
III	lucrează, citește, scrie	lucrează, citesc, scriu

3. Alcătuiți o propoziție în care cuvântul **poartă** să fie:

- substantiv;
- verb.

Conjugați verbul din exemplul precedent la timpul prezent.

4. Transformați verbele în așa fel încât acțiunea să fie făcută de mai multe persoane:

sosește —	scrie —
îmbătrânește —	ascult —
împinge —	lovește —

5. Copiați textul. Subliniați verbele la timpul prezent. Indicați persoana și numărul.

Cioara-de-semănătură

Cioara e un mare prieten al plugarilor: ea distruge viermele-sârmă, numit faurul-pâinii. În martie, stoluri de ciori, poposesc pe arături și încep a trebălui harnic.

6. Complectați cu **ea, ei, ia, iei** după cum este cazul:

Maria..... o carte de la bibliotecă.este o elevă silitoare. Tu ce carte vrei să.....? Sosesc Bogdan și Victor.nu s-au hotărât ce carte să împrumute.

7. Treceți acțiunea verbelor de la persoana I, numărul singular, la persoana I, numărul plural.

Eu merg cu atenție. Privesc în toate părțile. Nu văd nimic. Nu aud nimic. Mă îndrept spre un tufiș. Unde să fie iepurașul? Cercetez cu atenție tufișul de la distanță. M-am apropiat. Nu văd nimic. A fost numai o părere. Zâmbesc. Mă întorc spre casă.

La timpul prezent persoana II numărul singular toate verbele se termină în **i**, iar la persoana a II plural se termină în **ți**.

8. Scrieți verbele la persoana II singular și plural. Marcați desinențele.

Eu conduc, tac, strâng, pun, dau, apar, scriu, modelez, liniez, spun, cos, zâmbesc, vin.

9. Analizați sintactic propoziția:

Elevii respectă regulile de circulație.

10. Copiați ghicitorile. Subliniați verbele. Indicați timpul lor.

1. Haide spune, drag copil,

Știi tu oare care este

Partea din șosea pe care

Merg mașinile-n plimbare?

(Carosabil)

2. Dungi albe, orizontale

Așezate la picioare

Te-ajută la traversare.

(Trecerea de pietoni)

3. Pe orice vreme e prezent

4. În intersecție, atent

Traficul îl dirijează,

Strada o supraveghează.

(Agentul de circulație)

CONJUGAREA VERBELOR LA TIMPUL PREZENT

1. Conjuțați oral la prezent câte un verb pentru cele patru modele de conjugări.

Model:	Eu adun	eu văd	eu fac	eu citesc
	Tu aduni	...i	... i	... ești
	El adună	...e	...e	...ește
	Ea adună	...e	...e	...ește
	Noi adunăm	...em	...em	...im
	Voi adunați	...eți	...eți	...iți
	Ei adună	...-	...-	...esc
	Ele adună	...-	...-	...esc

2. Cum veți scrie adă, dă, spune, întrebuintând pronumele nesilabice?

Adă (mie), adă (ție), adă (lui), adă (pe el), dă (mie), dă (ție).
Dă (lui), dă (pe el), spune (mie), spune (lui).

3. Citiți în mod independent textul.

Codrii Cosminului

Oastea poloneză se mișca încet, chinuită de foame și sete. Trecu o săptămână și ea încă nu ajunsese la Cernăuți. Ștefan-Vodă le ieși polonilor înaintea și-i aștepta pe o potecă din Codrii Cosminului. Aici moldovenii tăiară din vreme copacii, dar nu de tot, ci înțînându-i și lăsându-i în picioare.

Când oastea vrăjmașă a ajuns în dreptul acestora, vornicul Boldur a dat un semn din bucium — și copacii se prăvăliră ca un perete peste cotropitori. O mulțime de oșteni au fost striviți și luați prizonieri. Craiul Albert abia scăpa cu fuga.

Astfel și de data aceasta codrul ajută moldovenilor să învingă. De aceea și i-au zis în cântece ca unui domnitor „Codrule, măria ta!”

(După N. Dabija)

- Se potrivește oare titlul textului? Ar putea fi intitulat textul „Codrule, măria ta”? Cum înțelegeți voi această expresie?
- Descrieți tabloul pe care vi-l imaginați în urma lecturii textului.
- Redați în scris conținutul textului, folosindu-vă de planul următor:
 1. Retragerea oștirii poloneze.
 2. Așteptarea dușmanilor de către Ștefan cel Mare.
 3. Biruința moldovenilor.
- Nu uitați să respectați aliniatul și expunerea fiecărui punct al planului.

5. Conjugați în propoziții verbul la timpul prezent.

Eu construiesc un vaporăș.

5. Citiți cu atenție versurile următoare:

„Și-acum veniți cu drag în țară!
Voi revedeți câmpia iară,
Și cuiburile voastre-n crâng!
E vară, vară!
Aș vrea la suflet să vă strâng,
Să râd de fericit, să plâng!

Cu voi vin florile-n câmpie
Și nopțile cu poezie.
Și vânturi line, calde ploii
Și veselie.
Voi toate le luați cu voi
Și iar le-aduceți înapoi!”

(G. Cosbuc)

- Analizați verbele, precizând persoana și numărul.
- Scrieți cinci substantive și un pronume personal întâlnite în prima strofă.
- Scrieți un text, de aproximativ o jumătate de pagină, despre vestitorii primăverii. Folosiți cel puțin trei expresii deosebite.

CONJUGAREA VERBELOR LA TIMPUL TRECUT

(perfectul compus)

1. Completați propozițiile.

Eu (ce am făcut?) am citit o carte interesantă. Tu (ce ai făcut?) ...

El, ea (ce a făcut?) ...

Noi (ce am făcut?) ...

Voi (ce ați făcut?) ...

Ei, ele (ce au făcut?) ...

- Când a avut loc acțiunea în propozițiile date? Putem spune că acțiunea e terminată? Prin care cuvinte e exprimată acțiunea?

timpul trecut este forma verbului ce arată că acțiunea a avut loc înainte de momentul vorbirii. **Perfectul compus** este aspectul timpului trecut ce arată o acțiune trecută terminată.

Cuvântul *perfect* înseamnă *desăvârșit*, *compus* din două cuvinte.

2. Citiți versurile. La ce întrebare răspund verbele evidențiate?

Vulpea în livadă

O vulpe **a intrat** odată
Flămândă în livadă.
Și poamele văzând, frumoase, coapte bine,
S-au bucurat prea mult în sine.
Dar bucuria ei au fost în mâini străine:
Că prunele pe crengi cam susușor erau,
Și nu se scuturau...

(A. Donici)

Formele scurte ale pronumelor personale **mi, ți, i, l** întotdeauna se leagă cu alte cuvinte prin liniuță.

3. Scrieți cuvintele de mai jos, deschizând parantezele.

(Mie) a plăcut, (ție) a ocupat, (lui) a îngrijit, (pe dânsul) a obligat, (mie) a vândut, (ție) a ambalat.

La timpul trecut (perfectul compus) verbele se schimbă după număr și persoană cu ajutorul cuvintelor ajutătoare: **am, ai, a** (la singular), **am, ați, au** (la plural). Forma verbului de conjugat în **-at, -ut, -it, -ât** la conjugare rămâne neschimbată.

4. Scrieți cuvintele omise.

Eu ... rezolvat	Eu ... permis
Tu ... rezolvat	Tu ... permis
El (ea) rezolvat permis
Noi rezolvat ...	Noi am ...
Voi rezolvat ați ...
Ei (ele) rezolvat ...	Ei (ele) ... permis

5. Conjuțați în scris la perfectul compus verbele **a linia**, **a demonstra**, **a hotărî**. Scrieți câte o propoziție cu aceste verbe la perfectul compus.

6. Alegeți pentru fiecare verb de mai jos pronumele personal care vă ajută să identificați persoana:

eu mănânc, cumpărăm,
.... aduceți, așteaptă,
.... scriu, erau,
.... unești, a sosit, .
.... credeai, trecuseră,
.... strigă, au înlemnit,
.... ajunge, stăteți.

TIMPUL VIITOR

1. Citiți textul. Analizați verbele la timpul trecut. Identificați numărul și persoana. Când are loc acțiunea exprimată de verbe?

Într-un sat odată erau doi oameni pe care îi chema la fel. Pe amândoi îi chema Klaus. Unul însă avea patru cai, iar celălalt numai un cal. Ca să-i poată deosebi unul de celălalt, lumea spunea aceluia care avea patru cai Klaus cel mare, iar aceluia care avea numai un cal, Klaus cel mic. Și acum ascultați ce li s-a întâmplat.

Klaus cel mic trebuia să are toată săptămâna pentru Klaus cel mare și să-i împrumute calul pe care-l avea. Pe urmă Klaus cel mare îl ajuta cu cei patru cai ai lui, dar numai o dată pe săptămână, și anume duminica. Ce mai pocnea din bici Klaus cel mic mânănd cinci cai! O zi întregă, toți erau ca și cum ar fi fost ai lui!

Timpul viitor arată că acțiunea va avea loc după momentul vorbirii.

La timpul viitor verbele se schimbă cu ajutorul cuvintelor ajutătoare **voi, vei, va** (la singular), **vom, veți, vor** (la plural). Forma verbului de bază rămâne neschimbată.

2. Completați propozițiile.

Eu (ce voi face?) voi recita o poezie. Tu (ce vei face?) ...

El (ea) (ce va face?) ...

Noi (ce vom face?) ...

Voi (ce veți face?) ...

Ei (ele) (ce vor face?) ...

- Când va avea loc acțiunea? Repetați întrebările la care răspund verbele la timpul viitor.

3. Copiați textul. Găsiți verbele. Indicați timpul și persoana lor. Completați propoziția:

Hulubii

Sâmbătă, alături de mama, Spicuța va coace hulubi, mulți, rumeori. Pentru toată mahalaua.

Hulubii sunt păsări sfinte. Și, de vreme ce Spicuța va coace hulubii — în Țară e pace ...

4. După modelul exercițiului precedent, completați propoziția: **Spicuța va coace hulubi.**

CONJUGĂRILE VERBULUI

După terminațiile pe care le au verbele la infinitiv, acestea se grupează în patru conjugări:

- **Conjugarea I:** cuprinde toate verbele care la modul infinitiv se termină în: **-a** — *a învăța, a vindeca;*

- **Conjugarea a II-a:** cuprinde verbele care la modul infinitiv se termină în: **-ea** — *a vedea, a șede;*

- **Conjugarea a III-a:** cuprinde verbele terminate în: **-e** la modul infinitiv: *a scrie, a duce.*

- **Conjugarea a IV-a:** aici intră verbele care la modul infinitiv au ca terminație: **-î, i** — *a veni, a primi, a hotărî.*

5. Repatizați în patru coloane conform conjugărilor următoarele verbe:

A participa, a vedea, a ține, a scrie, a onora, a depune, a folosi, a sublinia, a plăti, a cheltui, a face, a lupta, a mulțumi, a observa, a îndrăzni, a vâri, a împărți.

I II III IV

FUNȚIILE SINTACTICE ALE VERBELOR

Verbele au funcția sintactică de:

Predicat — Eu citesc mult.

Nume predicativ — Plăcerea mea este a citi.

Subiect — A citi este o plăcere.

1. Copiați poezia. Subliniați verbele și analizați-le după modelul de mai jos.

Mulțumim pentru pace

Mama pâine albă coace,
Noi zburdăm voios,
Pentru pace, pentru pace
Mulțumim frumos.

Tata fluieră ne face,
Noi cântăm duios.
Pentru pace, pentru pace
Mulțumim frumos.

Înfloresc în jur copacii,
Ceru-i luminos.
Pentru pace, pentru pace
Mulțumim frumos.

Model:

Mulțumim — verbul „a mulțumi”, timpul prezent, numărul plural, persoana I, conjugarea IV, funcția sint. predicat.

Așa se analizează un verb:
 timpul, numărul, persoana, conjugarea și funcția sintactică.

2. Tăieți forma incorectă a ortogramelor din propozițiilor date. Analizați verbele **cântă, privește**. Ce funcție sintactică au în propoziție.

Nai/ N-ai fost duminică la Maria?

Costel **cântă** la n-ai/ nai cu drag.

De ce nai/ n-ai traversat strada pe zebra?

Sergiu, ia/i-a **privește** ce groapă adâncă!

Meșterii iau/ i-au învățat tainele olăritului.

Instalatorul nea/ ne-a reparat centrala.

3. Căutați în cele trei coloane substantive, adjective și verbe astfel, încât să puteți alcătui propoziții cu ajutorul acestor cuvinte. Scrieți propozițiile în caiete.

Analizați verbele după modelul de mai sus.

Verbe	Substantive	Adjective
aleargă	tractorul	puternic
ară	copiii	limpezi
zboară	izvoarele	veseli
susură	păsările	sprintenă
răsare	veverița	strălucitor
sare	soarele	călătoare

4. Alcătuiți trei propoziții. Notați părțile de vorbire cu inițialele denumirilor.

Exemplu: **s** (substantive), **a** (adjective), **v** (verbe), **n** (numerale)

5.

Scrieți următoarele propoziții în două rânduri, pentru a putea preciza inițialele denumirilor părților de vorbire.

Copiii pleacă în excursie. Alina, Dorina și Dan întârzie. Autocarul îi așteaptă. Au venit și părinții.

Soarele strălucește cu putere. Copiii sunt veseli. Ei cântă în cor. Doi copii au muzicute. Va fi o excursie minunată.

6.

Analizați părțile de vorbire învățate pe care le veți găsi în rândurile poeziei. Ce sentimente v-a trezit lectura acestei poezii? Răspundeți în scris prin trei enunțuri.

De la mere i-au putere,
De la cele căpșunele
Se fac dulci buzele mele.
De la miezul de harbuz
Iau avânt și cresc în sus.

Ce știți despre verb

1. Ce arată verbul?
2. Câte timpuri, persoane și numere are verbul?
3. Ce arată verbul la timpul prezent? Trecut? Viitor?
4. La ce întrebări răspunde verbul la cele trei timpuri?
5. Ce știți despre conjugările verbului?
6. Ce rol îndeplinește verbul în propoziție?

ADVERBUL

Noțiuni generale

1. Scrieți propozițiile. Indicați pe care cuvinte le lămuresc cuvintele evidențiate și la ce întrebări răspund ele.

Mama a răs **atunci** pe marginea aceea de drum — a răs **încet, îndelung**, cum n-o mai văzusem **până atunci** să râdă.

Toată ziua ceea a umblat senină, dragostea ei pentru mine creștea ca o pâine de grâu curat. Mai apoi, când o vedeam, gătindu-se să plece pe undeva, o rugam să mă ia și pe mine. Și mă lua, colindam satul în lung și în lat.

(I. Druță)

- Ce părți de vorbire sunt cuvintele lămurite de cuvintele evidențiate? S-a schimbat forma cuvintelor evidențiate odată cu schimbarea verbului după timp, număr, persoană? Acțiunile, ca și obiectele, au însușirile lor. În propozițiile de mai sus, cuvintele evidențiate arată *cum a răs mama, pe unde și cum a umblat ea*.

Adverbul este partea de vorbire ce arată însușirea acțiunii. El răspunde la întrebările **cum? unde? când?** Adverbul nu se schimbă (nu se declină, nu se conjugă).

2. Citiți propozițiile și găsiți cuvintele care arată însușirea acțiunii. La ce întrebări răspund?

Elevii scriu îngrijit. Fratele a venit ieri. Azi vom pleca la munte. Aici se va construi o casă. Bunica trăiește departe.

Cuvintele *îngrijit, ieri, azi, aici, departe* sunt adverbe. Ele arată însușirea acțiunii, răspund la întrebările *cum? când? unde?*

3. Completați propozițiile. Subliniați adverbele.

1. Eu trăiesc (unde?) de școală. 2. (când?) am fost la concert. 3. Surioara mea învață (cum). 4. (când?) va sosi vacanța de iarnă.

4. Copiați. Puneți întrebări de la verb la adverb. Subliniați adverbele.

1. De ieri a început să ningă. 2. El ne-a povestit foarte clar. 3. Colega mea a rezolvat ușor problema. 4. Toamna se numără bobocii.

Model: scrie (cum?) *frumos*.

Alcătuți propoziții cu adverbele **bine**, **împrejur**, **aseară**, **aici**, **acum**.

5. Ce tipuri de propoziții deosebim după scopul comunicării? Scrieți câte o propoziție *enunțiativă*, *interogativă*, *exclamativă*. Subliniați subiectul și predicatul.

6. Faceți analiza sintactică a propoziției:

Petrică i-a legat păsăruicii piciorul fracturat.

- Memorați sinonimele cuvântului *fracturat*
Frânt, rupt.

Nu uitați că *adverbul* arată *însușirea acțiunii* și răspunde la întrebările *cum? când? unde?*

Adjectivul arată *însușirea obiectului* și răspunde la întrebările *care? ce fel de?*

7. Citiți propozițiile. Selectați adverbul împreună cu verbul. Subliniați adverbul și indicați întrebarea la care răspunde.

1. Liliicii zboară noaptea. 2. Primăvara se întorc păsările. 3. Cine muncește cinstit are nume bun. 4. Gicu l-a felicitat prietenește pe Petrică cu ocazia zilei de naștere. 5. Pescarii și-au pregătit de cu seară undițele.

Model: zboară (când?) *noaptea*.

8. Analizați sintactic propoziția:

Reportajul televizat ne-a plăcut foarte mult.

- Găsiți adverbul. La ce întrebare răspunde?

9. Alcătuiți o compunere orală pe tema „Să ocrotim pământul”.

10. Copiați. În locul punctelor plasați adverbele corespunzătoare.

Bunica privește ... fotografiile.

Elevii scriu ... teme.

Mă străduiesc să citesc ... și ...

Noi vom pleca ... la Putna.

12. Expunere.

Vițelușul colorat și alte animale

Un vițeluș alb a plecat la râu să se plimbe. Pe drum s-a întâlnit cu un puișor galben.

Văzând vițelușul ce culoare aspectoasă are puișorul, a vrut și el această culoare. Merse ce merse și dădu de o cutie cu vopsea galbenă. Chicotind de răs, vițelușul s-a vopsit repede.

Merse el și se întâlni cu o broască. Broasca l-a întrebat:

— Măi vițelușule, de ce ai o culoare așa ciudată?

— Păi...

Văzând vițelușul că broaștei nu-i place culoarea sa, a încercat să se vopsească ca ea, și așa a făcut.

Merse ce merse și se întâlnește cu o libelulă albastră ca cerul. Văzând vițelușul că nici libelulei nu-i place culoarea lui, s-a vopsit ca ea.

Atunci, nedumerit, vițelușul s-a îndreptat grăbit spre râu pentru a-și vedea înfățișarea în oglinda apei.

Privindu-se în oglinda apei, s-a speriat de propria înfățișare și atunci repede a intrat în râu pentru a se spăla. Din aceea zi nu s-a mai vopsit, învățând că trebuie să fie el însuși.

- Alcătuiți planul și scrieți expunerea, respectând conținutul.
- Copiați într-o coloniță adverbele care se scriu împreună, în alta — pe cele care se scriu deosebit, iar în a treia — pe cele care se scriu prin liniuță.

Ieri, atunci, mâine, poimâine, alaltăieri, demult, nicio-dată, de acum, undeva, de-a dura, în sus, la un loc, de-a gata, întotdeauna, de acasă, pretutindeni, de-a dreptul, din nou, demult, devreme, de abia, de atunci, aici, azi, astăzi, de-a rostogolul, pe de rost.

Adverbele formate din diferite părți de vorbire contopite în trecutul istoric al limbii se scriu împreună: **acasă, afară, alătura, acuma, departe, aproape, dincolo, numaidecât** ș. a.

Împreună se scriu toate cuvintele compuse cu **ori, va: oriunde, oricât, uneori, undeva.**

Excepție: *ori de câte ori.*

Adverbele alcătuite din mai multe părți de vorbire se scriu, de regulă, separat: *de aici, de aproape, de acolo, de dimineață, din jur, de sus* ș.a.

Adverbele formate cu ajutorul prepozițiilor **de-a** se scriu separat, iar prepozițiile — prin liniuță: **de-a dreptul, de-a dura, de-a latul, de-a gata** ș.a.

1. Completați propozițiile cu adverbele necesare.

1. Lecțiile le-am pregătit (când?). 2. Ceața se lasă (unde?) 3. (De unde?) se văd întinsele câmpii. (Când?) se trezește lunca. (Când?) mi-am pregătit rechizitele școlare.

- Subliniați în primele trei propoziții părțile principale de propoziție.

2. Alcătuiți o comunicare orală pe tema „Rechizitele elevului.”

3. Subliniați adverbele. Arătați verbul la care se referă.

1. Cocoșul își știe cântecul pe de rost. 2. De departe se aude ropotul tractoarelor. 3. Astă-vară am ascultat trilul dulce al ciocârliei. 4. Nistrul curge în jos spre mare. 5. Astă-noapte am privit cum plutește luna pe cer.

4. Copiați verbele împreună cu adverbele, indicând întrebările la care răspund adverbele.

a) Ca să-ți cunoști și mai bine propria limbă, e de mare folos să știi alte limbi, să poți prin comparație să-ți apreciezi și să prețuiești limba maternă.

b) Să-ți fie atât de drag cuvântul,
Încât atunci când îl rostești,
Să crezi că însuși Eminescu
Ascultă ce și cum vorbești.

(V. Romanciuc)

5. Dictare.

S-a dus și iarna asta, fiindcă îi venise vremea. S-a uscat ograda, și pe sub garduri au prins să răzbată colțișori subțirei de troscot. Și într-o zi a scos moș Mihai afară tot-tot ce pregătise și a început a strânge sania.

Spre amiază sania era gata. A adunat surcelele din jurul ei, a dus instrumentul în cămară și s-a așezat la locul lui. Apoi a ieșit în prag, s-a rezemat de ușor și s-a uitat la sanie. O săniușă sprintenă sta în mijlocul ogrăzii. Soarele se scâldea în coșul ei și sania lucea, de-ți părea că s-a mai vărsat o picătură de lumină peste acest mult pătimित pământ.

— Îi frumoasă, bat-o pustia...

(I. Druță)

Ce știm despre adverb

1. Ce este adverbul?
2. La ce întrebări răspunde?
3. La ce parte de vorbire se referă?
4. Prin ce se deosebește de alte părți de vorbire?
5. Cum se scriu adverbele formate din diferite părți de vorbire?
6. Cum se scriu adverbele formate din diferite părți de vorbire contopite în trecutul istoric?

PĂRȚILE PRINCIPALE DE PROPOZIȚIE

- Din ce sunt formate propozițiile?
- Prin ce se leagă între ele cuvintele care alcătuiesc propoziția?

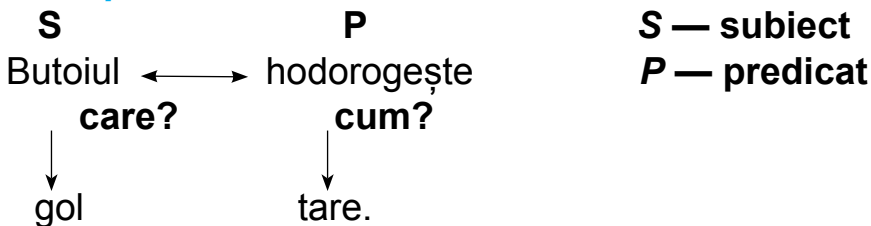
1. Analizați propozițiile de mai jos. Găsiți în fiecare cuvântul cu rol de subiect (subliniați-l cu o linie) și cuvântul cu rol de predicat (subliniați-l cu două linii). Arătați cu cine se leagă prin sens cuvintele nesubliniate.

Butoiul gol hodorogește tare. Mâța blândă zgârâie rău.
Vorbele plăcute înmulțesc învățătura. Vorba dulce mult aduce.

Prietenul adevărat la nevoie se cunoaște.

Exemplu:

- Încercați să citiți fără subiecte propozițiile de mai sus.
- Citiți aceleași propoziții fără predicate.

Notă:

Propozițiile își pierd sensul când sunt citite fără subiect sau fără predicat.

N-au nici un sens când sunt citite fără ambele părți.

Predicatul, subiectul și celelalte cuvinte din propozițiile dezvoltate sunt **părți de propoziție**.

Cuvintele care nu sunt în propoziție nici subiect, nici predicat, pot lipsi, fără ca propoziția să rămână fără sens.

Exemplu:

Butoiul hodorogește. Mâța zgârâie etc.

Acea sta înseamnă că dintre părțile de propoziție cele mai importante sunt subiectul și predicatul.

Să știm! Subiectul și predicatul se numesc **părți principale de propoziție**.

2.

Căutați părțile principale (subiectul și predicatul) în propozițiile următoare. Alcătuiți schema fiecărei propoziții.

Dacii erau viteji. Ei disprețuiau moartea. Dacia era bogată. Dacii își iubeau țara. Romanii au venit cu război. Decebal a ridicat poporul la luptă. Romanii au învins cu greu. Decebal s-a sinucis.

3.

Alcătuiți șase propoziții despre eroii din ultima povestire citită la ora de lectură și găsiți părțile principale din fiecare.

- Alegeți cinci substantive și alcătuiți câte o comunicare cu fiecare. Ce rol au substantivele în propozițiile alcătuite de voi?
- Faceți același lucru cu cinci verbe alese de voi. Ce rol au primit în propoziții verbele?

4.

Joc: Declar lumii întregi!

În fața clasei, la un microfon improvizat, pe rând redați esențialul din enunțurile citite.

Model: *Declar lumii întregi* că acel ce vede frumusețea țării sale știe cu adevărat ce este Patria.

Declar lumii întregi că fiecare din noi trebuie să-și iubească Patria.

SUBIECTUL

Partea principală de propoziție care arată despre cine sau despre ce se spune ceva în propoziție se numește **subiect**. Subiectul face acțiunea. Subiectul se află cu ajutorul uneia dintre întrebările: *cine? ce? despre cine este vorba în propoziție?*

1. Subliniați în propozițiile de mai jos subiectele și predicatele.

Paparuda e o datină veche-străveche. Pe vreme de secetă copilele-paparude se îmbrăcau în verdeață și umblau pe câmpuri cântând.

Paparuda cheamă ploaia. Și ea vine. Caldă, dulce, răco-roasă, mirositoare.

Cum să nu vină ploaia, dacă paparuda e descântecul ei?

— Paparudă, rudă,
la vezi de ne udă,
Bumbărel de-argint —
Varsă-l pe pământ.

2. Scrieți câte trei subiecte pentru fiecare predicat:

.....---
.....- sună- dorm- cântă
.....---

PĂRȚI PRINCIPALE. PĂRȚI SECUNDARE.

EXERSAȚI:

1. Subliniați părțile principale din următoarea propoziție:
Printre ramurile copacilor trecea adierea lină a vântului.
2. Alcătuiți cinci propoziții și subliniați subiectele cu două linii.
3. Alcătuiți trei propoziții în care subiectul **soarele** să se afle la începutul, în interiorul și la sfârșitul propoziției.
4. Scrieți cinci propoziții și subliniați cu o linie cuvintele care arată ce se spune despre subiect.
5. Alcătuiți trei propoziții în care predicatul să se afle la începutul, în interiorul sau la sfârșitul propoziției.
6. Alcătuiți patru propoziții care au subiectul la numărul singular. Treceți subiectele la numărul plural și transformați propozițiile făcând acordul predicatelor.
7. Scrieți două propoziții simple în care subiectul să fie exprimat prin mai multe cuvinte.
8. Dezvoltați propozițiile alcătuite la exercițiul numărul 7.
9. Grupați cuvintele din următorul text conform schemei de mai jos
„Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos, lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed pe spatele mamei lui”. (E. Gârleanu)

Cuvinte care denumesc ființe sau lucruri	
Cuvinte care exprimă acțiuni	
Cuvinte care arată însușiri	

10. Subliniați substantivele din textul următor:
 „Văzduhul e un fagure încins, din care se revarsă mierea soarelui în valuri calde cu sclipiri bălaie”. (*I. Teodoreanu*)
11. Scrieți șapte propoziții în care să folosiți substantivele ce denumesc zilele săptămânii.
12. Scrieți patru propoziții în care să folosiți cuvinte ce denumesc anotimpurile.
13. Scrieți într-o propoziție numele lunilor anului.
14. Alcătuiți șase propoziții care să cuprindă substantive proprii ce denumesc țări, persoane, animale, ape, ziare, instituții.
15. Treceți la celălalt număr următoarele substantive:
. chemare	. galerii
. holdă	. strigăte
. ied	. supărări
. poartă	. stânci.
16. Subliniați substantivele și arătați ce parte de propoziție sunt în text:
Toamna a împrăștiat aur pe frunzele înfrigurate ale copacilor.
17. Scrieți două propoziții în care substantivul **cărțile** să fie în prima propoziție subiect, iar în a doua — parte secundară. Indicați prin săgeată cuvântul determinat de partea secundară de propoziție.
18. Alcătuiți două propoziții și analizați substantivele cu rol de subiect.
19. Subliniați substantivele care în următorul enunț sunt părți secundare de propoziție:
Țurțurii de cristal, atârnați de streșinile caselor, se topeau scurgându-se ca niște lacrimi ale iernii triste.

20. Scrieți adjective potrivite pentru substantivele **călător, exercițiu, copilărie, preț, vânt**.
21. Scrieți substantive potrivite pentru următoarele adjective:
fricos, diferit, nou, nemișcat.
22. Subliniați predicatele din următoarea propoziție:

„Mă uit la figura blândă și luminoasă a moșneagului, ascult cu drag vorba lui așezată și cuminte și mă gândesc că în el sunt întrupate toate bunele însușiri ale poporului român.”

(Al. Vlahuță)

SUBIECTUL SIMPLU

Subiectul simplu poate fi exprimat prin diferite părți de vorbire cu valoare substantivală:

1. Substantiv la cazul nominativ:

Luna limpede înflorea pe seninul cel adânc al cerului.

(M. Eminescu)

2. Substantiv sau pronume la cazurile genitiv sau acuzativ.

Se adunase la lume în ogradă câtă frunză și iarbă.

(I. C. Ciobanu)

S-au adunat cu toții, gălagioși și uzi learcă, la tabara tractoriștilor.

(M. G. Cibotaru)

A amurgit de-a binelea, dar ai casei nu se așează la masă.

(F. Vidrașcu)

3. Pronume

El (Ștefan cel Mare) a desființat unele boierii mai vechi, ca de exemplu, cea de ploșcar.

(N. Iorga)

4. Adjectiv:

Bătrâna tot îl socotea mic, uitase că Spirea era de douăzeci de ani.

(V. Crasescu)

5. Numerale:

Șapte pe unul nu-l așteaptă. (Folclor)
Cei doi mergeau în întâmpinare.

6. Verb la infinitiv:

A citi literatură artistică înseamnă a-ți lărgi orizontul cultural.

7. Adverb:

Binele nu se uită niciodată. (Folclor)

SUBIECTUL MULTIPLU

1. Citiți următoarele exemple. Observați prin ce substantive sau pronume sunt exprimate subiectele.

Ala, Cătălina, Elena și Andrei se joacă.
Trandafirul, laleaua și ghiocelul sunt flori.
Gâștele, rațele și curcile făceau zarvă mare.
În ghiozdan se aflau cărțile, caietele și penarul.

Eu, Sorin și Nicu am fost primii.
Tu, Florin și Ana ați scris frumos.
El și ea vorbesc prea mult.

Subiectul poate fi exprimat prin mai multe **substantive** (*Ala, Cătălina, Elena și Andrei*), prin mai multe **pronume** (*el și ea*) și prin pronume și substantive (*eu, Sorin și Nicu*).

Subiectul multiplu poate fi alcătuit dintr-o enumerare de substantive, pronume, substantive și pronume.

Între substantivele sau pronumele care alcătuiesc subiectul multiplu se scrie virgulă, dacă nu sunt legate prin cuvintele „și”, „sau”.

2. Subliniați subiectele multiple:

O scândură, un ciocan și câteva cuie erau jucăriile lui.
Din straturi se zăreau salatele, ardeii și roșiile.

Andrei cu sora lui au venit la bunica. El și ea au desenat foarte frumos.

Noi, voi și ei lucrăm în grădină.

În apă se zăreau pești, raci și scoici.

Pretutindeni se auzeau cântece și strigăte de bucurie.

Între subiect și predicat nu se scrie virgulă.

Când subiectul este multiplu, predicatul se exprimă printr-un verb la numărul plural.

Exemplu: *Bogdan, Dragoș și Vlad citesc.*

- Alcătuiți cinci propoziții cu subiecte multiple exprimate prin substantive proprii.
- Alcătuiți cinci propoziții cu subiecte multiple exprimate prin substantive comune.

- Alcătuiți cinci propoziții cu subiecte multiple exprimate prin pronume personal la numărul singular.
- Alcătuiți cinci propoziții cu subiecte multiple exprimate prin pronume personal la numărul plural.
- Alcătuiți cinci propoziții cu subiecte multiple exprimate prin substantive și prin pronume.

PREDICATUL

1. Analizați exemplele de mai jos. Deasupra fiecărui cuvânt din propoziție e pusă întrebarea, iar dedesubt – partea de vorbire prin care este exprimată:

<i>Cine?</i>	<i>Ce fac?</i>	<i>de unde?</i>	<i>Care?</i>	
Păsările	au venit	din țările	calde.	
subst.	verb	subst.	adj.	
<i>Unde?</i>	<i>Cine?</i>	<i>Ce face?</i>	<i>Ce?</i>	<i>Care?</i>
În grădină,	mama	udă	florile	multicolore
subst.	subst.	verb	subst.	adj.
<i>Cine?</i>	<i>Ce face?</i>	<i>Ce?</i>		
Fetița	culege	flori.		
subst.	verb	subst.		
<i>cine?</i>	<i>Ce face?</i>	<i>Ce?</i>		
Băiatul	manâncă	cireșe.		
Subst.	verb	subst.		

- Fiecare cuvânt din propozițiile scrise sunt părți de propoziție. Aceste cuvinte au un nume. Astăzi vom învăța cum se numește partea de propoziție exprimată prin verb și răspunde la întrebarea *ce face?*

Predicatul este partea principală de propoziție, care atribuie subiectului o acțiune, o stare sau o însușire și răspunde la întrebarea *ce face?*

2. Subliniați predicatele din următoarele propoziții:

Caisul înflorește. Sosesc păsările călătoare. Colegul meu de bancă s-a plictisit.

- La ce întrebări răspund cuvintele subliniate?
- Ce părți de propoziție sunt?
- Prin ce se exprimă?
- Unde poate sta predicatul în propoziție?
- Câte predicate are fiecare propoziție?

Predicatul ocupă diferite poziții în propoziție. O propoziție are doar un singur predicat .

3. Înlocuiți punctele cu predicatele corespunzătoare:

Eu și sora mea florile primavara minunată.

Soarele în înaltul cerului. Oamenii..... în lanuri.

4. Selectați predicatele din propozițiile de mai jos, apoi analizați-le conform modelului:

P

Noi am cules multe cireșe.

verb

am cules – predicat verbal, exprimat prin verb, la persoana I, nr. plural;

Pomul de iarnă adăpostește darurile.

Piticii veseli așteptau pe crăiasa din pădure. Un glas subțire se auzi din iarba cosită.

PREDICATUL NOMINAL

Predicatul nominal atribuie o însușire subiectului, arătând *cine este, ce este sau cum este* subiectul.

Predicatul nominal este alcătuit din verbul **a fi** și o altă parte de vorbire cu funcție de **nume predicativ**.

Numele predicativ se poate exprima prin:

a) *substantiv*

Moș Nichifor nu-i o închipuire din poveste, ci e un om ca toți oamenii. (*Ion Creangă*)

El este voinicul din poveste.

b) *adjectiv*

Glasul ei nu-i gros și răgușit, ci-i mai subțire și mai frumos.

c) *numeral*

Cu cele șase se vor face unsprezece.

verb la infinitiv:

A învăța înseamnă a ști.

În limba română pot forma predicat nominal și alte verbe: *a deveni, a face*.

1. Puneți în locul întrebărilor predicatele potrivite:

Primăvara (*ce a făcut?*) _____. (*Ce fac?*) _____
păsările călătoare din țările calde. Zilele (*ce fac?*)

_____, iar nopțile (*ce fac?*)

Animalele (*ce fac?*) _____

Predicatul verbal arată ce face subiectul. El atribuie subiectului o acțiune și răspunde la întrebările:

Ce face (ce a făcut, ce va face) subiectul? Ce se spune despre subiect?

2.

Citiți exemplele următoare. Observați ce se întâmplă cu predicatul atunci când substantivul sau pronumele prin care este exprimat subiectul își schimbă numărul.

- Elevul scrie teme.
- El citește mult.
- Elevii scriu teme.
- Ei citesc mult.

3.

Realizați acordul dintre predicat și subiect:

Bunica (spun) o poveste. Ne-
potul (ascultăm) cu multă aten-
ție. Pe fereastră (se zărește)
stelele și luna. Glasul bunicii
(se aud) lin. El (sunt) ca susurul
unui izvor.

— Mai (spun), bunico, o po-
veste.

— Pe care (vrem) s-o ascuți?

4.

Schimbați numărul cuvintelor prin care sunt exprimate subiec-
tele. Apoi realizați acordul predicatelor cu subiectele. Dezvoltați
propoziția.

Iedul nu ținea seama de sfaturile caprei.

Capra a plecat în pădure.

Lupul a venit la ușă. Ușa era încuiată.

Fierarul a pilit dinții lupului.

Vocea lupului era mai subțire.

El a venit din nou la ușa iezilor.

5.

Copiați versurile. Subliniați predicatele. Realizați acordul dintre
predicat și subiect.

Seara vine din ariniști,
Cu miroase o îmbată,
Cerulele stelele-și arată,
Soliile dulci ai lungii liniști.

Dar prin codri ea pătrunde
Lângă teiul vechi și sfânt,
Ce cu flori pân-în pământ,
Un izvor vrăjit ascunde.

(M. Eminescu)

8. Ghiciți ghicitorile. Scrieți-le. Schimbați numărul cuvintelor prin care sunt exprimate subiectele. Apoi realizați acordul predicatelor cu subiectele.

1. Frunze n-are, nu-i nici floare. În păduri și pe ogor, prin grădini și-n deal la vie stă mereu într-un picior. (*Ciuperca*)
2. O mie de frățiori, o mie de dințișori stau înfipti câte o mie într-un fund de farfurie. (*Floarea-soarelui*).
3. Ce-i din lumea mare adus și la mare masă pus? (*Piperul*).

1.

Determinați adverbele, arătând verbele la care se referă.

1. Vasilică nu-l găsi pe Dinu acasă.
2. Mâine vom participa la concurs.
3. Afară a început o ploaie ciobănească.
4. Alaltăieri am citit o carte cu conținut istoric.
5. Glasul clopoțelului răsună vesel.

PĂRȚILE SECUNDARE DE PROPOZIȚIE

1. Analizați propozițiile următoare și spuneți din ce părți de propoziție sunt alcătuite

1. Minerii lucrează.
Producția crește.
Tata este miner.
Eu mă mândresc.

2. Minerii din țara noastră lucrează cu unelte perfecționate.
Producția de cărbuni crește neîncetat.
Tatăl meu este miner fruntaș.
Eu sunt mândru de tatăl meu.

Notă!

Propozițiile din prima variantă sunt formate numai din părți principale (subiect și predicat). Deci sunt propoziții simple. Cele din varianta a doua, pe lângă părțile principale, mai au și alte cuvinte: *din țara noastră, cu unelte perfecționate* etc. Aceste cuvinte pot lipsi din propoziție.

Cuvintele care în propoziția dezvoltată se adaugă pe lângă subiect și predicat se numesc **părți secundare de propoziție**. Rolul lor este să facă propoziția mai înțeleasă.

2. Adăugați dintre paranteze, pentru propozițiile de mai jos, părțile secundare care au fost omis:

Zăpada a acoperit ... (ce?). Grâul... (care?) astă-toamnă crește ... (unde?). Animalele ... (care?) s-au ascuns ... (unde?) Cooperatorii ... (care?) pregătesc (ce?). Răsadurile cresc ... (unde?). Camionul ... (al cui?) cară (ce?)

Îngrășămintele sporesc ... (ce?) pământul.
(*pământul, semănat, sub zăpadă, sălbatice, în vizuini, harnici, uneltele, în răsadnițe, cooperative, îngrășăminte, chimice, rodnică*).

3. Alcătuiți schema fiecărei propoziții de mai jos:

Crivățul vântură zăpada pufoasă. Dealurile dorm sub plapuma albă. Copacii sunt încărcăți cu flori de gheață. Pe cerul plumburiu trec cârduri de cocori. Pe afară, rar mai trece un om. Vremea rea a amorțit totul.

Exemplu:

S

P

P.S.

A

Crivățul vântură zăpada pufoasă.

ATRIBUTUL

1. Transcrieți următoarele exemple. Observați ce părți de vorbire determină cuvintele subliniate.

Păsările călătoare pleacă în țările calde. Vârful mun-
telui este acoperit de zăpadă. Doi copii vin de la școală.

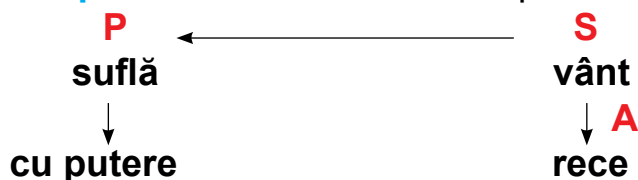

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv. Atributul poate determina și alt substantiv din propoziție, nu numai pe cel cu funcție de subiect.

Atributul poate fi exprimat prin *adjectiv* (păsările călătoare), *substantiv* (vârful muntelui) și *numeral* (doi copii).

Părțile secundare determină alte cuvinte din propoziție. Urmăriți schema următoare, pentru a observa mai bine acest lucru:

Exemplu: Un vânt rece suflă cu putere.

- Observăm că părțile principale nu determină alte cuvinte în propoziție. *Părțile secundare* depind de *alte cuvinte*, pe care le determină.

1. Subliniați atributele din propozițiile următoare. Aflați prin ce sunt exprimate atributele.

Pe banca verde ședeau doi copii.

Omul leneș nu vorbea cu nimeni.

În palatul vechi trăia împăratul cel înțelept.

Patru alergători s-au detașat de grup.

Gulerul hainei este nou.
Frunzele copacilor foșneau ușor.
Albia râului se lățea tot mai mult.

3. Dați exemple de propoziții (câte 3) în care:

- atributele să fie exprimate prin adjective;
- atributele să fie exprimate prin substantive.
- atributele să fie exprimate prin numeral.

4. Însemnați subiectele (S), predicatele (P) și atributele (A) din următoarele propoziții:

S A P

Model: Vântul nemilos suflă cu putere.

Vântul nemilos suflă cu putere.
Animalele speriate au intrat în adăposturi.
Nori negri se adună pe cerul posomorât.
Fulgere scurte brăzdează cerul.
Picături mari de ploaie cad cu repeziciune.
Șuvoaie mari de apă curg pretutindeni.
Ploaia rece încetează.

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv.

Este exprimat prin:

- Substantiv
- Adjectiv
- Numeral.
- Răspunde la întrebările: *Care? Ce fel de? Câți? Câte?*

ș.a.

COMPLEMENTUL

1. Transcrieți următoarele exemple. Observați, pe cine determină cuvintele subliniate.

Păsările cântă pe rămurele. Dinu citește o carte.
Mihai I-a văzut pe Vasile. Noi mergem cu părinții.
Ei vorbesc despre expoziție.

Complementul este partea secundară de propoziție care determină un verb.

Complementul răspunde la întrebările: *ce? pe cine? cui? unde? când? cum? cu cine? ș.a.*

Între complementele care determină același verb și răspund la aceeași întrebare se pune virgulă, dacă nu există cuvintele „și”, „ori”, „sau”.

Exemplu: Eu scriu frumos, *corect* și *repede*.

2. Scrieți complemente în locul punctelor.

Ștefan cel Mare a fost
Moldovei. El a purtat cu
turcii. Turcii râvneau la
țării. Bătrânii și copiii se re-
trăgeauTurcii răbdau
de și deMoldovenii
i-au înfrânt peȘtefan a
înălțatEl mulțumea lui
.....

3. Analizați propozițiile următoare și reprezentați schema lor după modelul:

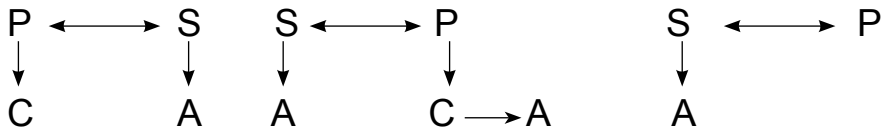

Notă: **S** – subiect, **P** – predicat, **C** – compliment, **A** – atribut.

S **P** **C** **A**
Moldovenii au luptat cu vitejie împotriva turcilor.
S + P + C + A
subst. verb subst. subst.

Pământul roditor al câmpiei se întinde până în zare.
 Pe malul apelor cresc sălciile și răchita.
 Pe imașurile întinse pasc numeroase turme de oi.
 Pe dealurile patriei cresc livezi și vii.
 În adâncul pământului zac numeroase bogății.
 Pădurile sunt o mare bogăție a patriei.

4. Formulați enunțuri după schemele propuse:

5. Discutați în echipă despre compliment ca parte secundară de propoziție.

Ce știu?	Ce trebuie să cunosc în primul rând?
Ce nu trebuie să uit niciodată?	Ce voi respecta intotdeauna?

ANALIZA PĂRȚILOR DE PROPOZIȚIE

În gramatică analiza se poate face alegând părțile de propoziție. Noi cunoaștem subiectul și predicatul, ca părți principale ale propoziției. Celelalte sunt părți secundare ale propoziției.

Să facem o astfel de analiză:

„Mâța cu clopoței nu prinde șoareci”.

mâța – subiect, parte principală de propoziție,

cu clopoței – parte secundară de propoziție, atribut, *nu prinde* – predicat, parte principală de propoziție, *șoareci* – parte secundară de propoziție, complement. *Ce ne învață gramatica?*

Pentru ca să vorbim și să scriem corect românește trebuie să cunoaștem cât mai bine limba noastră. Calea cea mai bună de a învăța limba este să cunoaștem limba poporului nostru și felul cum scriu scriitorii.

Vom lua o propoziție din limba poporului și o vom analiza.

Exemplu: „Paza bună trece primejdia rea”.

Notă!

Procedând în acest fel, zicem că facem **analiza părților de vorbire**.

Propoziția aleasă este un proverb. Această propoziție ne comunică un sfat înțelept. Pentru alcătuirea propoziției a fost nevoie de 5 cuvinte din vorbire. Să luăm cuvânt cu cuvânt și să arătăm ce știm despre fiecare:

paza – substantiv comun, nr. singular, genul feminin;

bună – adjectiv, nr. singular, genul feminin (ca substantivul

paza cu care se acordă);

trece – verb, timpul prezent, nr, singular, conj. III;

primejdia – substantiv comun, nr. singular, genul feminin;

rea – adjectiv, nr. singular, genul feminin (ca substantivul *primejdia* cu care se acordă).

CUM SCRIM O EXPUNERE

► Citiți textul următor:

1. Un pașă se lăuda cu un câine, pe care-l avea, zicând că acest dobitoc nu se mulțumește decât cu mâncăruri alese și nu se atinge cu nici un chip de cele mai proaste.

2. Cineva, care era de față, făcu îndată prinsoare că-l va învăța să mănânce de toate, până și mere pădurețe.

3. În adevăr, ia câinele la dânsul și, după ce-l ține câteva zile nemâncat, îl duce înapoi la conacul pașei, și-i aruncă în față câteva mere pădurețe. Bietul dobitoc, aproape mort de foame, se repede și le mănâncă cu lăcomie.

4. Cum ai putut să-l îndupleci la una ca aceasta? – zise pașa plin de mirare.

— Cum face și Măria-Ta, zise celălalt, când ne iei toate avuțiile și ne lași muritori de foame. Mâncăm și noi atunci, ca și câinele acesta, tot ce putem prinde ca să ne potolim foamea.

(I. Zanne)

► Iată planul de idei al acestei povestiri:

1. Pașa se laudă cu câinele său.

2. Cineva face prinsoare cu pașa.

3. Ține câinele nemâncat câteva zile și-l face de mănâncă mere pădurețe.

4. Când pașa se miră, celălalt îi spune că așa pățesc oamenii pe care el îi lasă săraci.

Notă: Când vreți să povestiți conținutul unui text, procedați astfel:

1. Ascultați cu atenție, în întregime, textul pentru a lua cunoștință de conținutul lui.

2. Ascultați încă o dată textul și căutați să-l împărțiți pe fragmente. Aveți grijă ca fiecare fragment să aibă un înțeles.

3. Scoateți ideea principală a fiecărui fragment și notați-o în caiet. Notați și expresiile frumoase.

- Ideile principale din fiecare fragment trebuie să aibă legătură între ele. Împreună, ele vor construi planul textului.
- Povestiți conținutul textului după planul alcătuit. Aveți grijă să folosiți în povestire și expresiile mai frumoase ale autorului.
- Povestiți oral, apoi în scris conținutul lecției de citire. Țineți seama de indicațiile date mai sus.

► Scrieți expunerea, citind textul de mai jos. Subliniați attributele.

Pâinea

Odată, demult, a fost în țară o secetă cumplită. Soarele arsesse totul pe câmp, prin grădini, prin livezi și toată munca oamenilor a fost în zadar. Grâul, fructele și legumele s-au uscat sub văpaia soarelui, iar oamenii au rămas fără mâncare.

Un om înstărit din Hârlău, cu suflet bun, a strâns copiii săraci și le-a spus:

— Copii, în acest coș e câte o pâine pentru fiecare. Luați-vă pâinișoara până se va îndura bunul Dumnezeu să trimită zile mai bune.

Copiii năvăliră la coș. Fiecare voia să apuce pâinea mai mare. Apoi plecară fără să mulțumească.

Numai Irina stătea deoparte. Ea a luat pâinea cea mai mică rămasă în coș. Apoi, mulțumind omului, plecă acasă.

A doua zi copiii se purtară la fel. Irina luă din coș o pâine pe jumătate cât a celorlalți.

Acasă, ea dădu pâinea mamei sale. Aceasta o frânse în două și...ce să vezi? Din ea căzură mulți bani de argint.

— Du banii înapoi, spuse mama, căci, desigur, din greșeală s-au strecurat în aluat.

Irina alergă și întinse banii binefăcătorului. Acesta o privi lung, apoi spuse:

— Ia-ți banii, fetițo! Dinadins i-am pus în pâinea cea mică, pentru a-ți răsplăti modestia și cumințenia. Să fii întotdeauna harnică, blândă și nelacomă, căci într-o zi, ca pâinea aceasta, viața îți va aduce bogății.

(I. M. Răureanu)

► Comentați proverbul: *Blândețea și hărnicia îți pot aduce bogăția.*

CUPRINS

RECAPITULARE

Cuvântul	5
Sensul cuvintelor în context.....	6
Sensul propriu și figurat al cuvintelor.....	7
Antonimele.....	8
Sinonimele.....	9
Omonimele.....	10

PĂRȚILE DE VORBIRE

Noțiuni generale despre părțile de vorbire.....	12
Partea de vorbire „Substantivul”.....	14
Substantivele comune și proprii ortografia substantivului.	17
Numărul substantivului.	20
Genul substantivului substantive articulate și nearticulate	21
Substantive articulate și nearticulate.....	25
Cazurile substantivului.....	29
Declinarea substantivelor de diferite genuri.	32
Declinarea cu articol hotărât a substantivelor de genul masculin, feminin și a substantivelor neutre.....	35
Cazul nominativ	37
Cazul genitiv	39
Cazul dativ	40
Cazul acuzativ	42
Cazul vocativ	43
Funcția sintactică a substantivului în propoziție.	44
Substantivul (Recapitulare)	45

ADJECTIVUL

Schimbarea adjectivului după număr, gen și caz.	50
Locul adjectivelor față de substantiv.....	52
Adjective cu sens propriu și adjective cu sens figurat..	54
Acordul adjectivului cu substantivul.....	56
Funcția sintactică a adjectivului în propoziție.	59
Adjectivul (Recapitulare)	62

Pronumele	64
Pronumele personal.	66
Alte forme ale pronumelui personal – accentuate și neaccentuate.....	68
Formele pline și scurte ale pronumelor personale.....	69
Scrierea corectă a pronumelor personale.	73
Pronumele personal de politețe.....	75
Funcția sintactică a pronumelui personal în propoziție.	77
Numeralul.	81
Scrierea corectă a numeralelor	85
Cifrele și numerele romane de la 1 la 100.....	87
Verbul.	89
Persoana și numărul verbului.	93
Timpurile verbului.	94
Timpul prezent.	96
Conjugarea verbelor la timpul prezent.....	98
Conjugarea verbelor la timpul trecut (perfectul compus).....	100
Timpul viitor	102
Conjugările verbului.....	103
Funcțiile sintactice ale verbelor	104
Adverbul. Noțiuni generale.	107
Părțile principale de propoziție.	113
Subiectul.....	115
Părți principale. Părți secundare.....	116
Subiectul simplu.	118
Subiectul multiplu.	119
Predicatul.....	121
Predicatul nominal.	123
Părțile secundare de propoziție.	125
Atributul.	127
Complementul.	129
Analiza părților de propoziție.	130
Cum scriem o expunere.	132

Навчальне видання

**ПЛІГАЧ Олена Георгіївна
ГРИШКО Валентина Володимирівна
МОРКОВ Віоріка Георгіївна та ін.**

РУМУНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

**Підручник для 4 класу з навчанням румунською мовою
закладів загальної середньої освіти**

(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Румунською мовою

Художній редактор *І. Б. Шутурма*
Коректори *А. І. Амарі, Р. В. Каламанчук*
Художники *М. М. Музика*

Формат 70x100 ¹/₁₆. Ум. друк. арк. 11,016.
Обл.-вид. арк. 8,95. Тираж 3039 пр. Зам. № 21-134

Державне підприємство «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua, svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017

VERBUL

Exprimă **acțiunea, starea, existența.**

- timpul:
 - trecut
 - prezent
 - viitor
- persoana: **I, a II-a, a III-a**
- numărul:
 - singular
 - plural
- funcția în propoziție:
 - predicat verbal
 - predicat nominal

NUMERALUL

Exprimă **un număr sau ordinea obiectelor prin numărare.**

- felul:
 - ordinal (exprimă ordinea obiectelor prin numărare)
 - cardinal (exprimă numărul)
- funcția în propoziție: :
 - subiect
 - nume predicativ
 - atribut
 - complement
- unele numere se schimbă după **gen**

